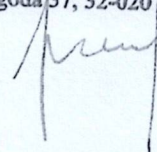

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Konservacja ceglanych ścian zewnętrznych
Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP
PRZASNYSZ

Opracowała:
mgr Anna Koszarska
Konservator Dziej Sztuki
32-020 Wieliczka
ul. Wygoda 37
email: a.koszarska@wp.pl
tel. 692 733 032

mgr Anna Koszarska
Konservator Dziej Sztuki
ul. Wygoda 37, 32-020 Wieliczka

Wieliczka 2023r.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

KARTA TYTUŁOWA

– identyfikacja obiektu:

Konserwacja techniczna i estetyczna ceglanych ścian zewnętrznych kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Przasnyszu. Obiekt wpisany do Rejestru Zabytków pod nr A-383 z dnia 8 XII 1958r.

– czas powstania:

XV w. (1474-1485r.)

– materiał i technika:

Kościół murowany z cegły. Zwieńczenia murów oraz glify okienne i drzwiowe tynkowane
– tynki wapienno-piaskowe, nawarstwienia malarskie w różnych technikach.

– rodzaj prac:

Pełna konserwacja techniczna i estetyczna wątku ceglanoego oraz fragmentów tynkowanych.

– właściciel obiektu:

Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Wojciecha
ul. Świętego Wojciecha 16
06-300 Przasnysz

– autor opracowania:

mgr Anna Koszarska – Konserwator Dziej Sztuki
32-020 Wieliczka, ul. Wygoda 37
tel. 692 733 032
email: a.koszarska@wp.pl

opracowanie historyczne:

dr hab. Piotr Łopatkiewicz – Historyk Sztuki
38-460 Jedlicze, ul. Słowackiego 5
email: piotr@lopatkiewicz.pl

Dr hab. Piotr Łopatkiewicz – historyk sztuki
Profesor Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie

Konsultant naukowy Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

Biegły Sądu Okręgowego w Rzeszowie
w zakresie oceny i wyceny dzieł sztuki
oraz ochrony i konserwacji zabytków

Kościół parafialny Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Przasnyszu

Studium historyczno-artystyczne

Krosno 2022

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Informacje historyczne o parafii i kościele w Przasnyszu

Początki osady targowej na terenie Przasnysza, nad rzeką Węgieńką, sięgają XIII wieku. W okresie średniowiecza stał tu dwór myśliwski książąt mazowieckich, wzmiankowany przez Henryka Sienkiewicza w powieści *Krzyżacy*, który spłonął ostatecznie w roku 1613¹.

Pierwotnie jako wieś książęca, otrzymał Przasnysz prawa miejskie najpewniej już na przełomie XIV i XV wieku. Przywilej miejski na prawie chełmińskim został potwierdzony 10 października 1427 od księcia mazowieckiego Janusz I Starszego². Największy rozkwit miasta, wchodzącego w skład ziemi ciechanowskiej, nastąpił w wieku XVI³, zwłaszcza po wcieleniu Mazowsza do Korony w 1526⁴. Lustracja dóbr królewskich z 1564 wykazała w mieście i na przedmieściach 689 domów, wymienia także ponad 500 pracujących tu rzemieślników, reprezentujących różne zawody⁵. W wieku XVI Przasnysz zaliczano do miast tzw. III kategorii⁶

Przasnysz był wówczas trzecim ośrodkiem miejskim Mazowsza, po Warszawie oraz Płocku, a według zaginionej *Kroniki klasztoru bernardynów* liczyć miał rzekomo aż 14 tysięcy mieszkańców⁷. Dane te wydają się jednak mocno zawyżone, współczesne szacunki historyków mówią raczej o ok. 4 tysiącach⁸. W opinii Alessandro Guagnini, zwanego w Polsce Aleksandrem Gwagninem – „miasto szerokie, kamiennym budowaniem sławne”⁹. W 1576 Przasnysz został siedzibą starostwa niegrodowego. Kres świetności miasta położył wielki pożar w 1613, zarazy, a miary nieszczęść dopełnił najazd szwedzki z 1655 roku.

¹ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. B. Chlebowskiego i W. Walewskiego, t. 9, Warszawa 1888, s. 121.

² M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź, 1986, s. 88.

³ A. Pawiński, *Mazowsze*, Warszawa 1895, s. 38;

⁴ H. Samsonowicz, *Główne problemy historii Mazowsza. Dzieje polityczne (połowa XIV – początek XVI w.). Gospodarka i społeczeństwo*, [w:] *Dzieje Mazowsza do 1526 roku*, pod red. A. Gieysztor i H. Samsonowicza, Warszawa 1994, s. 291.

⁵ O. Puciata, M. Witwicki, *Studium historyczno-urbanistyczne miasta Przasnysza*, mps, PKZ Warszawa 1964.

⁶ Bogucka, Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej...*, s. 117.

⁷ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 121.

⁸ Tamże, s. 372.

⁹ Alessandro Guagnini, *Sarmatiae Evropeae descriptio, quae Regnum Poloniae, Lituaniam, Samogitiam [...] partem complectitur / Alexandri Gwagnini Veronensis [...] conscriptae*, Cracoviae 1578.

Początki parafii p.w. Trójcy Świętej i Najświętszej Marii Panny położonej w diecezji płockiej sięgają najpewniej początku XV wieku. W roku 1408 biskup Marian – sufragan płocki, miał konsekrować pierwszy kościół parafialny¹⁰, być może jeszcze drewniany, który uległ pożarowi około 1470 roku¹¹.

W roku 1479 potwierdzone zostało dawne materialne uposażenie plebana i parafii¹². Z wydanego dokumentu wynika, że dawne nadania zostały zatracone w pożarze, a „jak tylko zasięgnąć mogła pamięć ludzka” kościół był w posiadaniu wymienionych szczegółowo łanów i dochodów. Każdy łan miejski dawał jako meszne dwa korce żyta i jeden owsa. Tyleż samo dawały ze swych łanów wsie Bartniki i Oględa. Do plebana zaś należały dwa łany, na których stał spichlerz na skład zboża z mesznego. Prócz tego posiadał pleban dwa place, ogród i dom. Godność plebana pełnił wówczas Michał Bończa, określany jako: *curatus in Przasnyschs et capellanus curie*, jemu to wydano wówczas potwierdzenie nadań.

Obecny murowany kościół parafialny, usytuowany na północny-zachód od Placu Rynkowego, został wzniesiony w latach 1474-1485, najpewniej z fundacji szlacheckiej – wymienionego już wyżej plebana – Mikołaja Bończy-Bonieckiego, ówczesnego kapelana dworu książęcego¹³. Budowniczym kościoła (jak można sądzić) był zapewne miejscowy murator Jan z Przasnysza, współdziałający z synem Piotrem¹⁴. Konsekracji kościoła dokonał w roku 1489 biskup płocki Piotr z Chotkowa *vel* Chodkowa¹⁵.

Przed rokiem 1502 Jan Kostka z Rostkowa, stolnik ciechanowski (pradziad św. Stanisława Kostki), ufundował przy kościele kaplicę południową, pod wezwaniem

¹⁰ Informację taką podaje wizytator parafii przasnyskiej w roku 1756. Por. Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Acta Vistationes*, nr 268, k. 129.

¹¹ F.M.S. Sobieszkański, *Kościół farny w Przasnyszu*, „Tygodnik Ilustrowany”, (8), 1863, nr 203, s. 316; S. Kastaczyński, *Parafia przasnyska. Studium monograficzne na podstawie akt parafii i byłego klasztoru OO. Bernardynów w Przasnyszu*, „Miesięcznik Pastorski Płocki”, (11), 1916, s. 322-324, (12), 1917, s. 55-64, 80-86.

¹² Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Acta Officialia Pultusensia*, nr 111, k. 5; *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 122.

¹³ I. Galicka, *Z problemów gotyckiej architektury sakralnej na Mazowszu*, „Biuletyn Historii Sztuki”, (49), 1987, nr 1-2, s. 154, 161; R. Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu*, Warszawa 2006, s. 297-298.

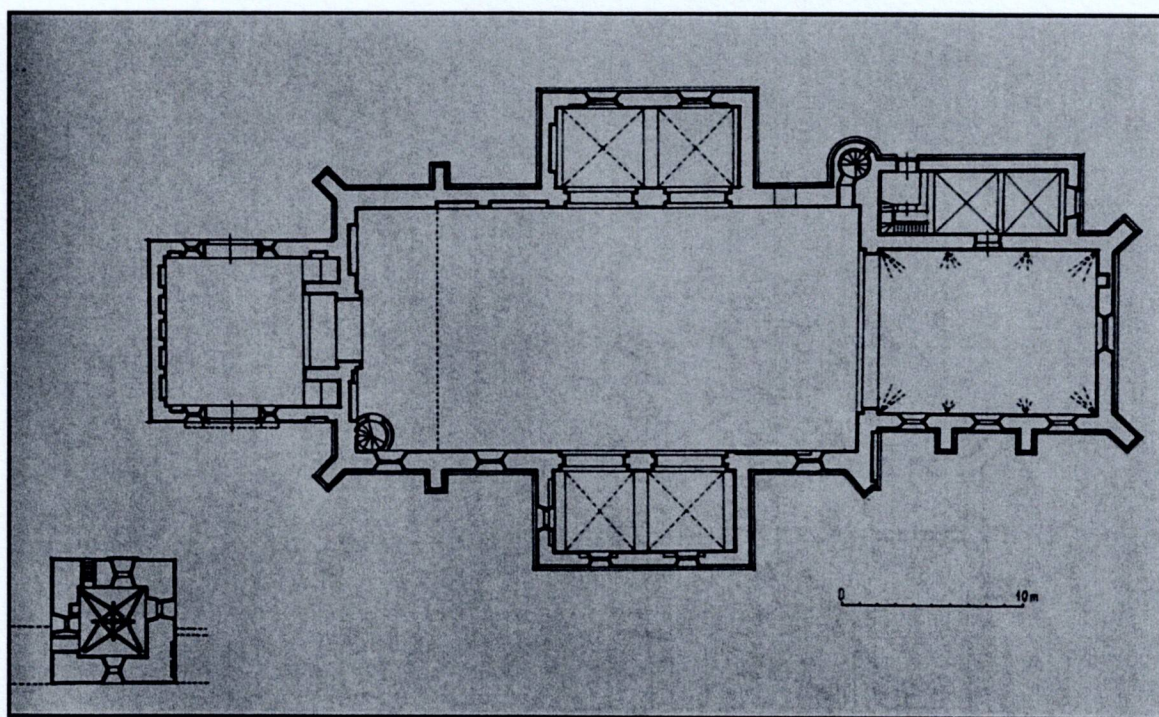
¹⁴ W roku 1486, zatem zapewne już po ukończeniu kościoła w Przasnyszu, zawierają oni umowę na budowę kościoła w Winnicy, por. Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Acta Episcopalia II*, k. 465 i 492.

¹⁵ Por. A. Sołtan, *Piotr z Chotkowa*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 26, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1981, s. 392-393; Kunkel, Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu...*, s. 298.

Panny Marii oraz śś. Bartłomieja, Cecylii i Barbary¹⁶. Kaplica ta stała się z czasem miejscem pochówku przedstawicieli rodziny Kostków herbu Dąbrowa. W końcu roku 1550 w kościele przasnyskim ochrzczony został przyszły święty Stanisław Kostka¹⁷.

Architektura świątyni

Kościół orientowany, jednonawowy, z węższym, prostokątnym prezbiterium zakończonym od wschodu ścianą prostą, przy którym od północy prostokątna, dwuprzęsłowa zakrystia oraz cylindryczna wieżyczka schodowa, prowadząca do skarbcza nad zakrystią (il. 1). Nawa prostokątna, szersza i dłuższa od prezbiterium, wyposażona w parę symetrycznych, sklepionych, dwuprzęsłowych kaplic. W prezbiterium pierwotnie dwuprzęsłowe sklepienie, najpewniej kryształowe (w narożnikach zachowały się relikty osadzenia jego wysklepek).

1. Kościół parafialny w Przasnyszu – rzut poziomy uwzględniający fazę późnogotycką. Repr. wg *Architektura gotycka w Polsce*, pod red. T. Mroczko i M. Arsyńskiego, cz. II, *Katalog zabytków*, pod red. A. Włodarka, Warszawa 1995, nr 333, s. 495

¹⁶ Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Acta Episcopalia IV*, k. 139 verso; Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu...*, s. 171, 320, 324. Autorzy *Słownika Królestwa Polskiego*, podają z kolei informację, jako fundatorką kaplicy była Małgorzata Kostkowa, kasztelanka zakroczymska (matka świętego) i jej syn Paweł Kostka, chorąży ciechanowski, por. *Słownika Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 122.

¹⁷ Por. S. Bońkowski, *Święty Stanisław Kostka*, [w:] *Polscy święci*, pod red. Joachima Romana Bara, t. 8, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa, 1987, s. 145-146.

Nawa dwukrotnie dłuższa od prezbiterium, od początku typu stropowego. Arkada łuku tęczowego oraz arkady do kaplic, ostrołukowe, uskokowe (il. 6). W południowej ścianie kaplicy południowej (Kostków), dwie wnęki zamknięte łukami odcinkowymi, w nich trzy ostrołukowe arkadki, wsparte na fazowanych wspornikach (il. 11).

Elewacje zewnętrzne ceglane, z licznymi otworami maczulcowymi, utrzymane w wątku polskim. W elewacji północnej zakrystii, nawy i kaplicy zachowane dekoracje zendrówkowe o motywach rombowych (il. 3). Górną część elewacji obiega wgłębna opaska tynkowana zwieńczona ostrołukowym fryzem arkadkowym (arkadki wsparte są na profilowanych wspornikach)¹⁸. Przypory prezbiterium i nawy dwuskokowe, z kapnikami pierwotnie ceglanymi, obecnie okutymi blachą miedzianą (il. 2). Dachy odrębne dla nawy i prezbiterium siodłowe, dwuspadowe, kryte blachą miedzianą, we wschodniej części kalenicy dachu nawy neobarokowa wieżyczka sygnaturki z latarnią, zwieńczona hełmem.

2. Kościół parafialny w Przasnyszu – widok od południowego-wschodu. Fot. M. Koszarski

¹⁸ Pojawiające się w literaturze przedmiotu opinie, jakoby fryz ten był dodatkiem „neogotyckim”, z 2. poł. XIX wieku nie znajdują uzasadnienia. Fryz północnej elewacji nawy i prezbiterium udokumentowany został już bowiem przez Stronczyńskiego w roku 1851 (il. 5). Jest on zatem niemal z pewnością rozwiązaniem pierwotnym, z czasów budowy świątyni.

Dachy skarbcza nad zakrystią i kaplic pulpitowe, dach kruchty wschodniej kaplicy południowej dwupołaciowy, dach kruchty zachodniej dwuspadowy, wszystkie kryte blachą miedzianą. Szczyt prezbiterium dwustrefowy, artykułowany prostymi lizenami i blendami zamkniętymi półkoliście.

Półszczyty wsch. zakrystii oraz zach. kaplicy południowej tynkowane, zdobione ostrołukowymi blendami. Szczyt zachodni nawy z trzema niewielkimi blendami, wpisanymi w arkadę większą, zamkniętą w stylizowany łuk oślego grzbietu.

Okna prezbiterium szerokie, obustronnie rozglifione, zapewne pierwotne. Trzy okna w elewacji południowej, dwa okna w elewacji północnej nawy oraz okno w jej ścianie zachodniej (nad kruchtą) ostrołukowe z zewnętrznymi glifami tynkowanymi. Okna kaplic ostrołukowe, z glifami pozbawionymi tynków.

3. Kościół parafialny w Przasnyszu – widok od południowo-wschodu

Wolnostojąca dzwonnica, zlokalizowana w linii murów dawnego cmentarza, wzniesiona na przedłużeniu narożnika południowo-zachodniego nawy, najpewniej współcześnie z kościołem. Obok niej, od wschodu zlokalizowana była pierwotnie brama. Zbudowana na rzucie kwadratu, pierwotnie dwukondygnacyjna, w wieku XVI

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW

W WARSZAWIE

Delegatura w Ostrołęce

07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16

tel./fax (029) 764-22-38

podwyższona o trzecią kondygnację (il. 4). W drugiej kondygnacji zachowane sklepienie gwiaździste, czteroramienne, z wysuniętymi końcami żeber¹⁹.

4. Przasnysz – dzwonnica kościoła parafialnego, widok od południowego wschodu

¹⁹ Por. Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu...*, s. 298-299

Wejścia do wieży zlokalizowane od północy, z których górne (na piętrze) prowadzi z ganku na schody zabiegowe usytuowane w grubości muru.

W elewacji wschodniej zachowany wrąb na pachę sklepienia dawnej bramy przejazdowej oraz ślad przylegającego niegdyś muru, otaczającego przykościelny cmentarz. W elewacji wschodniej zachował się fragment dekoracji zendrówkowej o motywach rombowych (il. 4). Okna dwóch dolnych kondygnacji zamknięte półkoliście. Kondygnacja górna (trzecia), z odsadzką, licowana cegłą, Dach dzwonnicy dwuspadowy, kryty blachą miedzianą. Szczyty północny i południowy z ceglanyymi lizenami, przechodzącymi w sterczyny, obecnie okute blachą.

Przemiany architektoniczne

W pierwszej połowie wieku XVI, od zachodu, do korpusu nawowego dobudowano obszerną kruchtę. Kościół kilkakrotnie palony w wieku XVII, został odbudowany i ponownie konsekrowany w roku 1670, przez Macieja Kurskiego, sufragana poznańskiego, za pozwoleniem Jana Gembickiego, biskupa płockiego²⁰. Z tego czasu pochodzą obecne sklepienia kaplic oraz wschodnia kruchta kaplicy południowej.

5. Kościół parafialny w Przasnyszu – widok od północnego zachodu, akwarela z Albumu Kazimierza Stronczyńskiego z 1851 roku

²⁰ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 122.

Wizytacja kościoła z roku 1781 tak opisuje świątynię: *Kościół staroświecki, murowany, od zachodu drzwi wielkie z kruchtą, od południa kaplica różańcowa (Kostków), przy niej kruchta mniejsza, od północy zakrystia i skarbiec i kaplica pięciuran Chrystusa, nazywają jeszcze kaplicami dwa kąciki w kruchcie wielkiej, jedna św. Jacka, druga św. Rocha. Dzwonnica osobno murowana, cmentarz częścią murem znacznie zrujnowanym otoczony.*

Kościół ponownie spalony w roku 1792, został na długi czas zamknięty, a nabożeństwa na kilkadziesiąt lat przeniesiono do kościoła Bernardynów²¹. Odbudowany w latach 1839-1856 (dodanie tynków zewnętrznych), z tego czasu pochodzi również murowana galeria chóru muzycznego, wsparta na czterech toskańskich kolumnach (il. 14). Kościół ponownie restaurowany w latach 1877-1880²², następnie regotycyzowany w roku 1890 staraniem ówczesnego proboszcza Stanisława Czaplńskiego (wykonano wówczas odbicie tynków elewacji zewnętrznych, odsłonięto wnęki w kaplicy południowej, usunięto osiem nowożytnych filarów, dzielących wcześniej wnętrze na trzy nawy, dokonano również przebudowy zakrystii i skarbcza)²³.

Przegląd literatury i stan badań

Kościół parafialny w Przasnyszu, wraz z innymi zabytkami miasta, wzmiankowany był już około połowy wieku XIX przez Kazimierza Stronczyńskiego (il. 5)²⁴, następnie przez Franciszka Maksymiliana Sobieszczańskiego²⁵, u schyłku wieku XIX przez autorów Słownika Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich²⁶.

²¹ Tamże, s. 122.

²² Jak podają współcześni tym działaniom autorzy *Słownika Królestwa Polskiego*, zakres tej restauracji był dość drastyczny: *Prócz ścian wszystko dano nowe. Na dachu wzniesiono nową kopułę (chodzi o wieżyczkę sygnaturki), dano nowy sufit imitujący sklepienie, nowy chór z organami, nową marmurową posadzkę.* Por. *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 122.

²³ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t 10, *Dawne województwo warszawskie*, pod red. I. Galickiej i H. Sygietyńskiej, z. 18, *Przasnysz i okolice*, oprac. autorskie I. Galicka, H. Sygietyńska, Warszawa 1980, s. 23 [dalej cyt.: Katalog Zabytków Sztuki w Polsce].

²⁴ *Opisy zabytków w Królestwie Polskim sporządzone z polecenia Rady Administracyjnej Królestwa przez delegację pod przewodnictwem Kazimierza Stronczyńskiego w latach 1844-1855* (łącznie: 5 tomów, 7 albumów), Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, sygn. rkps nr 243.

²⁵ F.M. Sobieszczański, *Kościół farny w Przasnyszu*, „Tygodnik Ilustrowany”, (8), 1863, nr 203, s. 316.

²⁶ *Słownik Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, s. 122.

Adam Miłobędzki interpretował pierwotny układ kościoła jako trójnawowy o zredukowanych nawach bocznych (upodobnionych do kaplic) i datował jego wzniesienie na lata przed 1586²⁷. Podobne datowanie świątyni zostało utrzymane przez autorów *Atlasu zabytków architektury w Polsce*²⁸.

W roku 1979 Anna Grudzińska, w swej niepublikowanej pracy poświęconej kościołowi parafialnemu w Ciechanowie, zwróciła uwagę, iż kościół poaugustiański w Ciechanowie (1 ćw. XVI w.) jest niemal „dokładną repliką” kościoła parafialnego w Przasnyszu. Jak słusznie zauważyła, oba kościoły są jednonawowe z prostokątnym wyodrębnionym prezbiterium i parą dwuprzęsłowych kaplic, flankujących nawę główną, tworzących rodzaj zredukowanych naw bocznych²⁹.

Ustalenia Grudzińskiej w tym zakresie przypomniła i powtórzyła niedługo później Izabela Galicka, która jako pierwsza zaproponowała datowanie świątyni w Przasnyszu na koniec XV stulecia³⁰. Kościół wraz ze swoim wyposażeniem oraz wolnostojącą dzwonnica, omówiony w Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce³¹. Dzwonnica datowana wspólnie z kościołem.

Odrębne, choć bardzo lakoniczne, hasło katalogowe kościołowi w Przasnyszu poświęcili Izabela Galicka i Andrzej Włodarek w monumentalnej pracy: *Architektura gotycka w Polsce*³².

Osobne hasło w katalogu gotyckich budowli na Mazowszu kościołowi parafialnemu w Przasnyszu dedykował również Robert M. Kunkel. Badacz ten uściślił datowanie świątyni, na lata 1474-1485, wskazał fundatora i budowniczego, zwrócił ponadto uwagę na zachowane relikty kryształowego sklepienia w narożnikach prezbiterium³³.

²⁷ A. Miłobędzki, *Późnogotyckie typy sakralne w architekturze ziem polskich*, [w:] *Późny gotyk. Studia nad sztuką przełomu średniowiecza i czasów nowych*. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki Wrocław 1962, Warszawa 1965, s. 102, przyp. 58.

²⁸ J. Z. Łoziński, A. Miłobędzki, *Atlasu zabytków architektury w Polsce*, Warszawa 1967, s. 171.

²⁹ A. Grudzińska, *Kościół parafialny w Ciechanowie na tle gotyckiej architektury sakralnej na Mazowszu*, mps w Instytucie Historii Sztuki UW, Warszawa 1979, s. 48-49 (cyt. za Galicka).

³⁰ Galicka, *Z problemów gotyckiej architektury sakralnej na Mazowszu...*, s. 154, 161.

³¹ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce..., s. 22-26.

³² Por. I. Galicka, *Przasnysz – kościół par. p.w. Wniebowzięcia Panny Marii i św. Wojciecha*, [w:] *Architektura gotycka w Polsce*, pod red. T. Mroczko i M. Arszyskiego, cz. II, *Katalog zabytków*, pod red. A. Włodarka, Warszawa 1995, s. 192, 328, tamże plan nr 333 na s. 495.

³³ Por. Kunkel, *Architektura gotycka na Mazowszu...*, s. 297-299, il. 175-177. Por. także, R. Kunkel, *Mazowsze i Wielkie Księstwo Litewskie*, [w:] *Architektura gotycka w Polsce*, pod red. T. Mroczko i M. Arszyskiego, Warszawa 1995, s. 83-90.

Kluczowe elementy wyposażenia wnętrza

Groźny pożar świątyni, który miał miejsce w 1792 roku spowodował, iż zabytek ten utracił niemal w całości swoje starsze wyposażenie wnętrza. Przez kilkadziesiąt lat nieużytkowany i pozostający w ruinie kościół, został odbudowany (choć dość niedbale) w latach 1839-1856. Niedługo później otrzymał zachowane do dziś ruchome wyposażenie wnętrza.

Neorokokowa nastawa ołtarza głównego (il. 7), z bramkami bocznymi, pięcioosiowa, artykułowana sześcioma kompozytowymi kolumnami o złożonych trzonach, jednokondygnacyjna, ze trójosiowym zwieńczeniem, ufundowana około 1860 roku.

6. Przasnysz – kościół parafialny, widok ogólny wnętrza

W konchowych niszach, zwieńczonych złożonymi palmetami, flankujących obraz środkowy z przedstawieniem *Wniebowzięcia Matki Boskiej* (współczesny nastawie), starsze figury drewniane dwóch Aniołów, o cechach rzeźby barokowej z 1. poł. XVIII wieku³⁴, w skrajnych niszach bocznych rzeźby św. Piotra i Pawła, z XIX wieku.

³⁴ Katalog zabytków sztuki w Polsce, s. 25, il. 27.

W zwieńczeniu, w neorokokowej ramie, obraz *Przemienienia Pańskiego*, najpewniej z końca XIX wieku. Na drewnianej mensie, typu sarkofagowego, nowsze tabernakulum, z baldachimowym tronem eucharystycznym. W niszach bocznych flankujących strefę tabernakulum drewniane rzeźby św. biskupów, najpewniej z poł. XVIII wieku (il. 7).

7. Przasnysz – kościół parafialny, nastawa ołtarza głównego, ok. 1860, fot. M. Koszarski
WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Nastawy ołtarzy bocznych współczesne retabulum głównemu, jednoosiowe, flankowane dwoma parami kompozytowych kolumn o gładkich złożonych trzonach, dwukondygnacyjne z promienistymi gloriami w zwieńczeniach (il. 8-9).

W nastawie po stronie lewej obraz Matki Boskiej Różańcowej (ok. 1870), w sukience z blachy srebrnej z tego samego czasu (il. 9)³⁵, w zwieńczeniu nowszy obraz *Modlitwa św. Stanisława Kostki*. W nastawie po stronie prawej współczesny obraz *Św. Kazimierz Królewicz*, w zwieńczeniu przypuszczalnie św. Rocha?

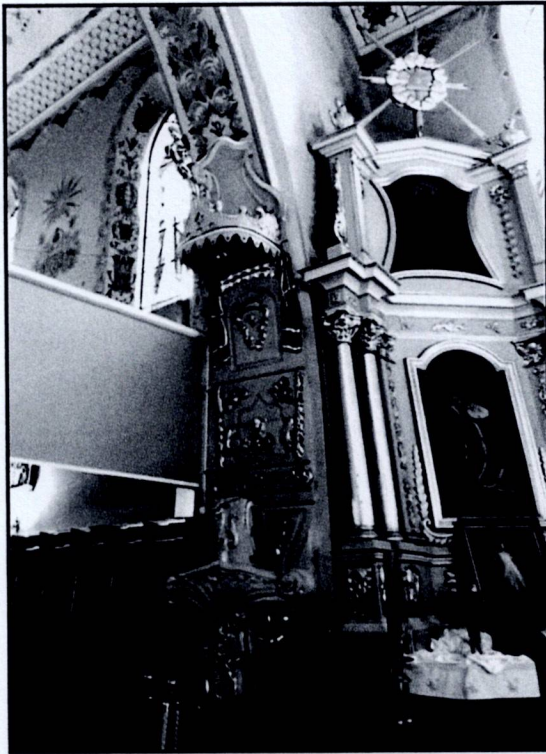

8. Nastawa ołtarza bocznego (z lewej)

9. Obraz w nastawie ołtarza bocznego (z prawej)

Na północnym filarze arkady tęczowej neorokokowa ambona, zwieńczona lambrekinowym baldachimem, najpewniej z lat 60-tych XIX wieku (il. 6). Przy przeciwległym filarze neorokokowa chrzcielnica, z niewielką grupą rzeźbiarską *Chrzest Chrystusa w Jordanie*, wyposażona w rodzaj przyściennej nastawy chrzcielnej, zwieńczonej u nasady arkady tęczowej lambrekinowym baldachimem (il. 10).

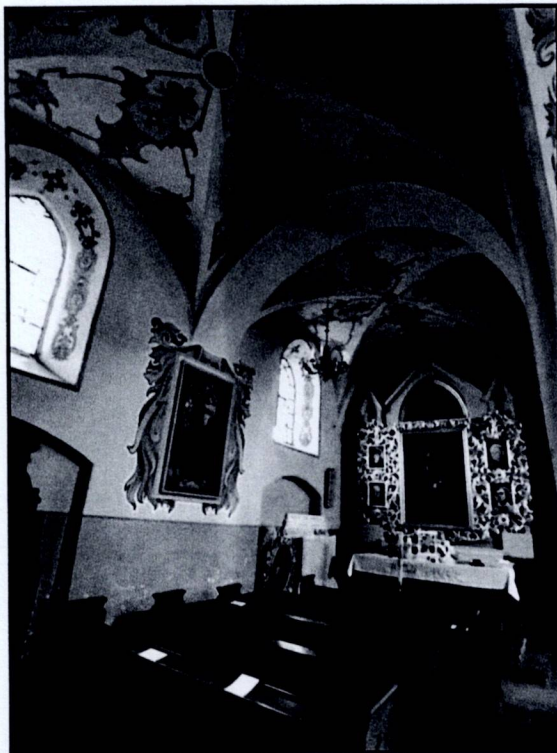
³⁵ Tamże, s. 25.

10. Neorokokowa nastawa chrzcielnicy

11. Wnętrze kaplicy Kostków

12. Wnętrze dawnej kaplicy cechu Krawców

13. Kamienna rzeźba N.M.P. w kaplicy Kostków

Wnętrze dawnej północnej kaplicy cechu krawców, z nowszą nastawą ołtarzową, w której obraz *Ukrzyżowanie*, z 1. poł XIX wieku (il. 12). Południowa kaplica fundacji rodziny Kostków, gruntownie zmodernizowana w latach 60-tych XX wieku,

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW

W WARSZAWIE

Delegatura w Ostrołęce

07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16

tel./fax (029) 764-22-38

posiada skromne wyposażenie, głównie z tego czasu (il. 11). Na mensie ołtarza ustawiona rzeźba św. Stanisława Kostki jako dziecka. Przy ścianie południowej kamienna rzeźba Najświętszej Marii Panny, z przełomu XIX i XX wieku (il. 13).

Galeria chóru muzycznego wsparta na czterech tokańskich kolumnach, wzniesiona w latach 60-tych XIX wieku, na niej instrument z neorenesansowym prospektem organowym z tego samego czasu (il. 14).

14. Galeria chóru muzycznego z prospektem organowym z 2. poł. XIX w., fot. M. Koszarski

Pozostałe elementy wyposażenia artystycznego

Z innych wartościowych elementów wyposażenia wymienić należy obraz św. Stanisława Kostki, najpewniej z 2. poł. XVIII wieku, wzmiankowany przez autorki Katalogu zabytków sztuki w Polsce³⁶. Liczne epitafia kolatorów świątyni z połowy i 2. poł. XIX wieku: Jana Jezierskiego (zm. 1848), Joanny Marii Amalii Eger (zm.

³⁶ Katalog zabytków sztuki w Polsce, s. 25, il. 40.

1856), Piotra Świdzińskiego (zm. 1860), czy Michaliny i Stanisława Alfonsa Kołakowskich (zm. 1867)³⁷.

Pośród nielicznych elementów rzemiosła artystycznego na uwagę zasługuje późnogotycki kielich (z ok. 1480), fundacji proboszcza przasnyskiego i kanonika plockiego Michała Bończy Bonieckiego, stanowiący niezwykle cenny zabytek średniowiecznego złotnictwa³⁸. Na jego sześciobocznej stopie z ażurowym, maswerkowym cokolikiem, ryty herb Bończa, nodus dekorowany motywami rozet i rybich pęcherzy, czara gładka w ażurowym koszyczku.

Z innych wytworów złotnictwa artystycznego wymienić należy kielich regencyjny, z 2. ćw. XVIII wieku, z cechą miejską Gdańska i sygnaturą gdańskiego złotnika J. G. Langa³⁹, czy regencyjny relikwiarz śś. Teodora i Wiktora, z odlewaną figurką Chrystusa, z 2. ćw. XVIII wieku⁴⁰.

Uwagi końcowe i postulaty konserwatorskie

Kościół parafialny w Przasnyszu, w zakresie gotyckiej architektury Mazowsza, należy do grupy świątyń miejskich o dość skromnym programie architektonicznym, jednak zarówno dość wczesny czas powstania świątyni (najpewniej schyłek XV stulecia) stawia go w rzędzie cenniejszych budowli sakralnych na tym obszarze. Liczne modernizacje i doraźne remonty, choć prowadzone w dobrej wierze, odcisnęły niekorzystne piętno i zatarły szereg dawnych walorów artystycznych tej budowli.

Kolejne pożary świątyni, zwłaszcza ten najbardziej tragiczny w swych skutkach z 1792 roku, spowodowały, że wewnątrz utraciło trzon dawnego wyposażenia artystycznego, z XVI, XVII i XVIII wieku. Ocalałe dziś relikty tamtego wystroju, stanowią materialny dokument tamtych fundacji.

Obecne wyposażenie artystyczne, na które składają się głównie nastawy ołtarzowe i sprzęty kościelne z 2. poł. XIX wieku, utrzymane konsekwentnie w duchu neostylowych nurtów epoki, nie sposób uznać za zespół wybitny artystycznie.

³⁷ Tamże, s. 25.

³⁸ Tamże, s. 25, il. 56.

³⁹ Katalog zabytków sztuki w Polsce, s. 25, il. 71.

⁴⁰ Tamże, s. 25, il. 76.

Należy wyrazić jednak nadzieję, że w toku przyszłych prac konserwatorskich szereg silnie zatartych walorów artystycznych wnętrza, jak również jego oprawy architektonicznej, uda się choćby w części odzyskać i należycie wyeksponować.

Pośród najważniejszych postulatów konserwatorskich jakie sformułować należy na tym etapie historycznego rozpoznania zabytku jest między innymi:

- **przeprowadzenie szczegółowych badań stratygraficznych** w obrębie tynków wnętrza prezbiterium, nawy i kaplic bocznych, w celu identyfikacji wszelkich nawarstwień malarskich. Obecna dekoracja malarska, wykonana w latach 60-tych XX wieku, nie posiada poważniejszych walorów historycznych i artystycznych, a już ponad pięćsetletni kościół zdaje się być gwarantem zachowania choćby reliktywów dekoracji malarskich, być może jeszcze z okresu późnego średniowiecza, zwłaszcza zaś wczesnej i późnej nowożytności.
- **przeprowadzenie szczegółowych oględzin i badań architektonicznych na strybach kościoła**, powyżej konstrukcji drewnianego stropu, w celu pozyskania informacji związanych ze sposobem pierwotnego nakrycia prezbiterium i korpusu nawowego.
- **wykonanie badań architektoniczno-stratygraficznych na ścianie zachodniej nawy**, od strony wnętrza, powyżej galerii chóru muzycznego, w celu ustalenia chronologii zachowanego tam fryzu arkadkowego.
- **przeprowadzenie badań budowy technologicznej nastaw ołtarzowych**, w celu ustalania czy ich zasadniczo XIX-wieczne struktury nie kryją jakiś starszych elementów stolarskich czy snycerskich, jak również doprecyzowania zakresu ich ewentualnych XX-wiecznych przekształceń lub rekonstrukcji.
- **podjęcie próby wykonania badań we wnętrzu krypty pod kaplicą południową**, w celu zlokalizowania i pochówków przedstawicieli szlacheckiej rodziny Kostków.

STAN ZACHOWANIA OBIEKTU (przed konserwacją)

Stan zachowania wątku ceglanego jest zły. Cegły mają bardzo osłabioną strukturę i miejscami kruszą się i pudrują. Wywołane jest to czynnikami atmosferycznymi poprzez długotrwałe zawilgocenie i podciąganie kapilarne wody. Szczególnie zniszczone są partie cegieł w dolnej części muru, gdzie ściany są mocno zawilgocone. Ściany są bardzo mocno pociemniałe i brudne.

Występują liczne ubytki, ukruszenia i pęknięcia poszczególnych cegieł. Zniszczenia te są zarówno mechaniczne (czynnik ludzki, przeprowadzane remonty i drobne naprawy), jak i chemiczne na skutek działania wilgoci, zmian temperatury i innych procesów naturalnych nawarstwiających się przez wieki.

Wyraźnie odcinają się kolorystycznie fragmenty z cegłami wmurowanymi w kolejnych epizodach historycznych, a także współcześnie. Występują one jako większe uzupełnienia, a także pojedyncze nowe wstawki ceglane w murze.

Szczeliny pomiędzy cegłami wypełnia jasnoszara fuga. W uzupełnieniach fuga jest grubsza i jaśniejsza (prawdopodobnie z dodatkiem cementu), a także niechlujnie założona. Na całej prawie płaszczyźnie ścian fugi są wykruszone i wypłukane. Pozostałości fug w głębi szczelin są bardzo mocno osłabione.

W partiach dolnych ścian widoczne są mocne zawilgocenia spowodowane podciąganiem wody z podłoża. Po osuszeniu ścian należy przeprowadzić badania na obecność soli. Tylko część soli pozostaje w wewnętrznych partiach cegły, gdzie jest wiązana siłami absorpcji, większa ilość osadza się w porach przypowierzchniowych obiektu lub na jego powierzchni. Działanie destrukcyjne soli polega głównie na ich krystalizacji i powiększaniu wielkości kryształków w porach, co prowadzi w konsekwencji do dezintegracji ziarnistej cegły i łuszczenia się i rozpadu warstw powierzchniowych.

Partie tynków są pokryte wtórnymi warstwami malarskimi. Ocena stanu zachowania możliwa będzie po postawieniu rusztowań.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Wykonanie badań w świetle białym, wilgotnościowych oraz badań na obecność soli
2. Oczyszczenie powierzchni cegieł – mechanicznie przy zastosowaniu urządzenia CePe z droбноziarnistym piaskiem lub innym ścierniwem
3. Usunięcie soli – mechanicznie (kompresy z ligniny nasączonej zdemineralizowaną wodą)
4. Usunięcie wadliwie wykonanych fug, łat i innych nawarstwień – mechanicznie
5. Wzmocnienie i impregnacja powierzchni cegieł i fug – preparaty FUNCOSIL, KSE 100, KSE 300 firmy Remmers
6. Wzmocnienie konstrukcyjne cegieł, uzupełnienie ubytków, wykonanie rekonstrukcji – kity, fleki, zaprawy trasowe, mineralne
7. Uzupełnienie fugi – Fungenmörtel firmy Remmers
8. Scalenie kolorystyczne fugi – spoiwo Haftfest z pigmentami w proszku
9. Wykonanie retuszy cegieł – spoiwo Haftfest z pigmentami w proszku
10. Zabezpieczenie opaskami z zaprawy mineralnej historycznych zapraw
11. Wzmocnienie strukturalne historycznej zaprawy przy użyciu preparatu Sto Prim Grundex, Sto Fluid AF
12. Podklejenie odpajających się fragmentów historycznych tynków poprzez wykonanie iniekcji preparatami Ledan TA 1 firmy Kremer lub Malta 6001 firmy Bresciani
13. Uzupełnienie tynków przy użyciu zapraw mineralnych hydrofobowych i odsalających o grubości wypełniacza dostosowanej do oryginału. Proponuje się zastosowanie zapraw firmy Sto Murisol-VS jako warstwę wstępną zwiększającą przyczepność, Sto Murisol GP – szerokoporowy wykonawczy tynk renowacyjny oraz wykańczającą warstwę Sto Murisol Sp Fein. Sposób zatarcia zaprawy powinien być analogiczny z historycznym tynkiem
14. Scalenie kolorystyczne tynku poprzez wykonanie monochromii przy użyciu farb krzemianowych Soldalit-arte firmy Keim – po uprzednim zagruntowaniu preparatem Porosil-Verdünnung firmy Keim
15. Uporządkowanie terenu wokół budynku
16. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Zakłada się przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej ścian ceglanych oraz partii tynku kościoła.

Wszystkie prace poprzedzone zostaną szczegółową oceną stanu zachowania oraz w razie konieczności na tej podstawie przeprowadzonymi badaniami specjalistycznymi.

Prace poprzedzi wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej ukazującej stopień zniszczeń ścian oraz ich zasięg.

Zakłada się oczyszczenie powierzchni cegieł, usunięcie wadliwie wykonanych fug (wtórnych), kitów, łat cementowych i innych wtórnych nawarstwień. Prace te prowadzone będą ze szczególną ostrożnością, aby nie uszkodzić delikatnej powierzchni cegły (urządzenie CePe z drobnoziarnistym piaskiem lub innym ścierniwem).

Powierzchnie cegieł – ścian zaimpregnowane zostaną preparatem KSE 100 firmy Remmers.

Uzupełnienia i rekonstrukcje cegieł planuje się wykonać materiałami konserwatorskimi firmy Remmers (Fungenmörtel). Zasięg ewentualnych rekonstrukcji ustalony będzie w obecności komisji konserwatorskiej.

Prace estetyczne – scalenie kolorystyczne musi być prowadzone oszczędnie, by nie zaburzyć historycznych walorów oryginalnej warstwy.

Po oczyszczeniu mechanicznym tynku i usunięciu wtórnych warstw malarskich zachowane partie oryginalnych tynków należy zabezpieczyć opaskami z zaprawy mineralnej, by nie odpadały.

Powierzchnie z widocznym zasoleniem zostaną odsolone metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska przy zastosowaniu kompresów z ligniny nasączonej wodą zdemineralizowaną. Zostanie wykonane wzmocnienie strukturalne historycznej zaprawy.

W miejscach osłabionych i odspojonych fragmentów tynku proponuje się wykonanie iniekcji podtynkowych. Tynki należy uzupełnić naśladowczo zgodnie z pozostałościami historycznymi.

Teren przy budynku kościoła należy uporządkować poprzez usunięcie grzybów, pleśni i soli.

Należy wyrównać teren przy budynku, tak aby woda opadowa spływała na zewnątrz od ścian. Należy usunąć wszystkie betonowe opaski, które stykając się ze ścianą, zatrzymują wodę. Ziemię przy ścianach trzeba wysypać drobnym żwirkiem, aby zapewnić przepuszczalność wody i oddychanie.

Prace zakończy wykonanie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej.

W myśl ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” Dz. U. nr 23 VII 2003r. Nr 162 poz. 1568. Z nowelizacją z dn. 24 II 2006r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006r. Nr 126 poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego przedsięwzięte działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Działania dodatkowe wynikłe w trakcie prac konserwatorskich, a nieujęte w niniejszym programie powinny być rozstrzygnięte w wyniku zwołania komisji konserwatorskiej

po uprzednim powiadomieniu odpowiednich Urzędów Konserwatorskich.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

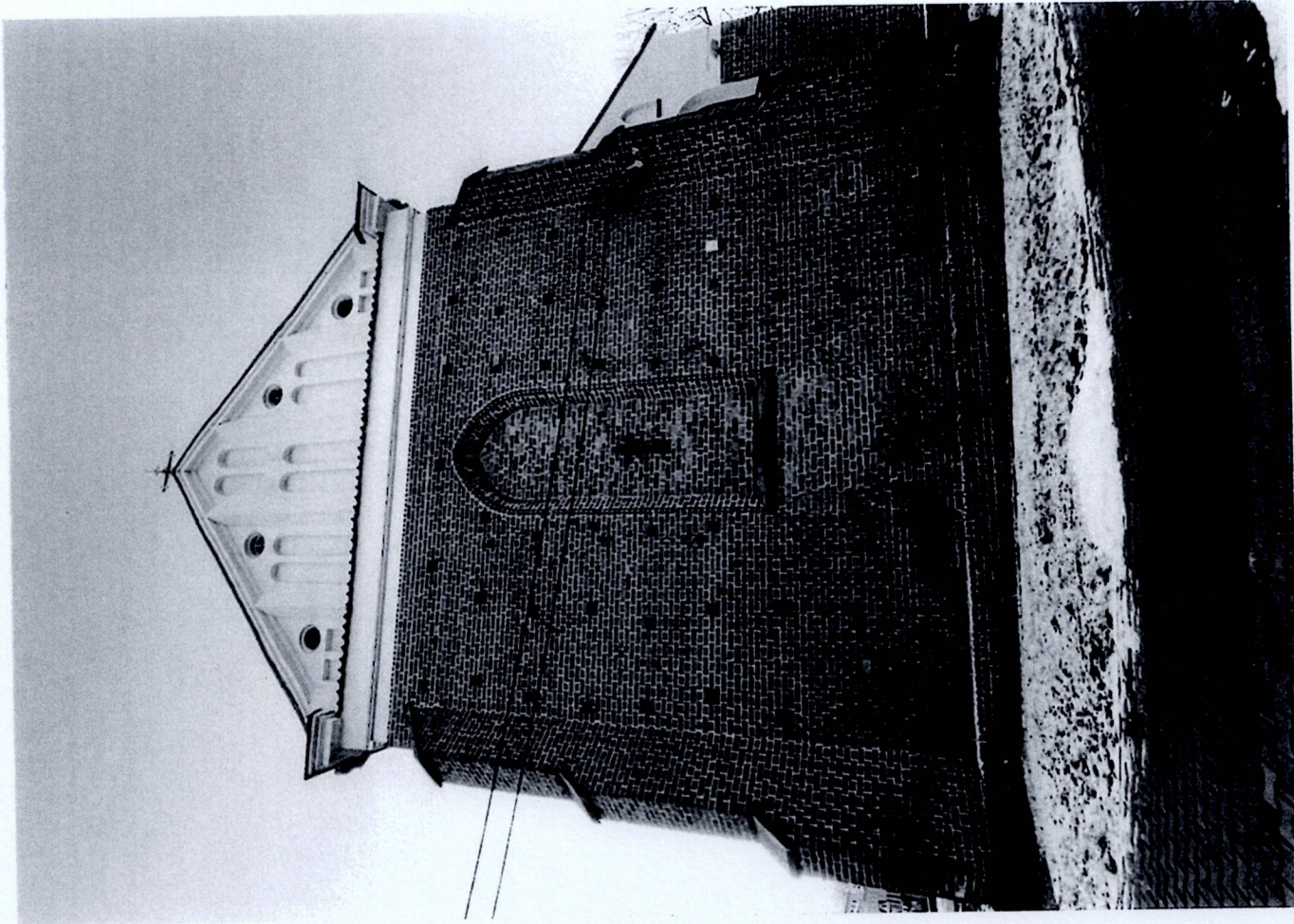

Fot. 1 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. południowej

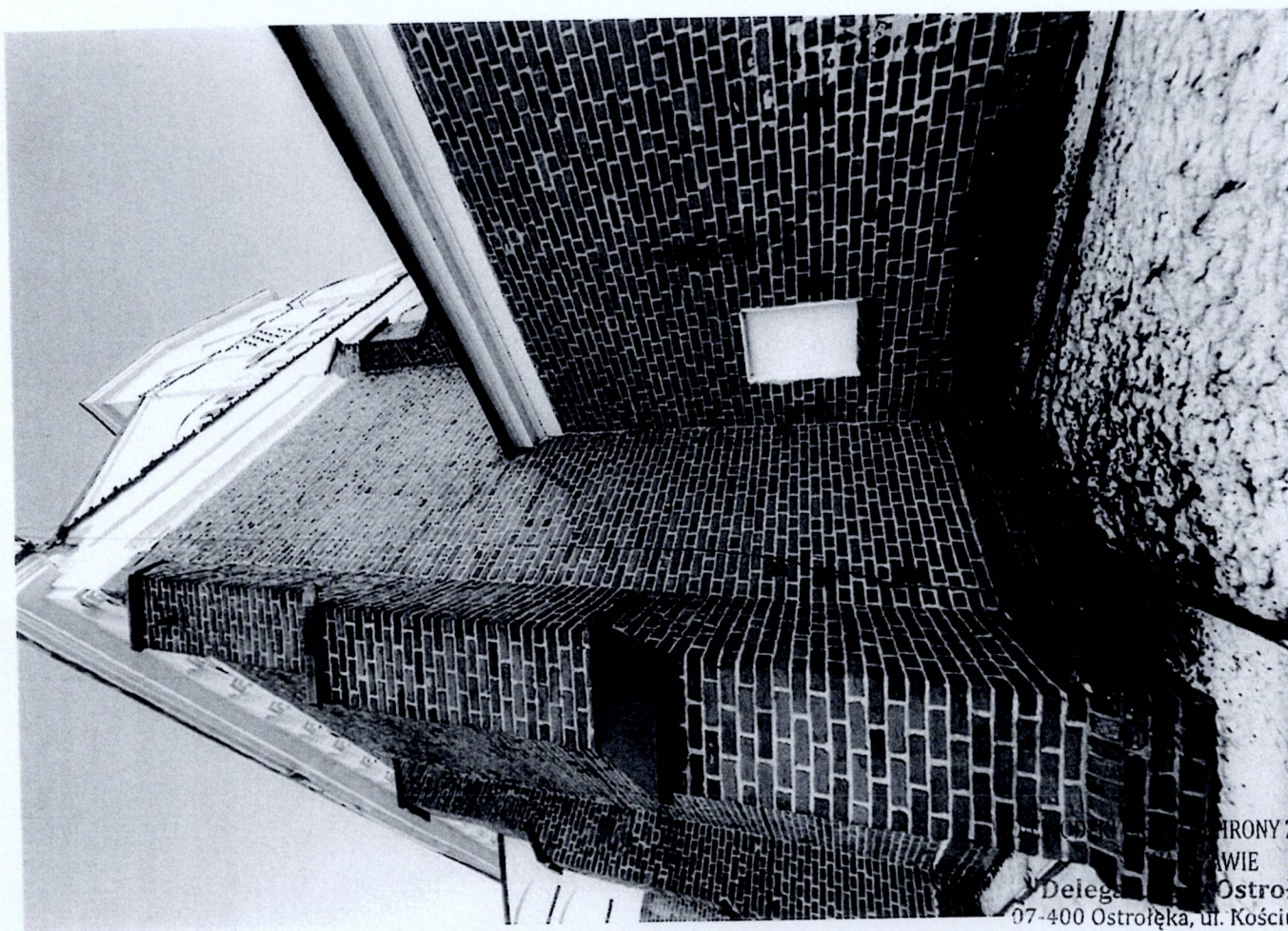

Fot. 2 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. poł.-wsch.

URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
PRZASNYSZ
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax. (029) 764-22-38

Fot. 4 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. pfn

Fot. 3 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. zach

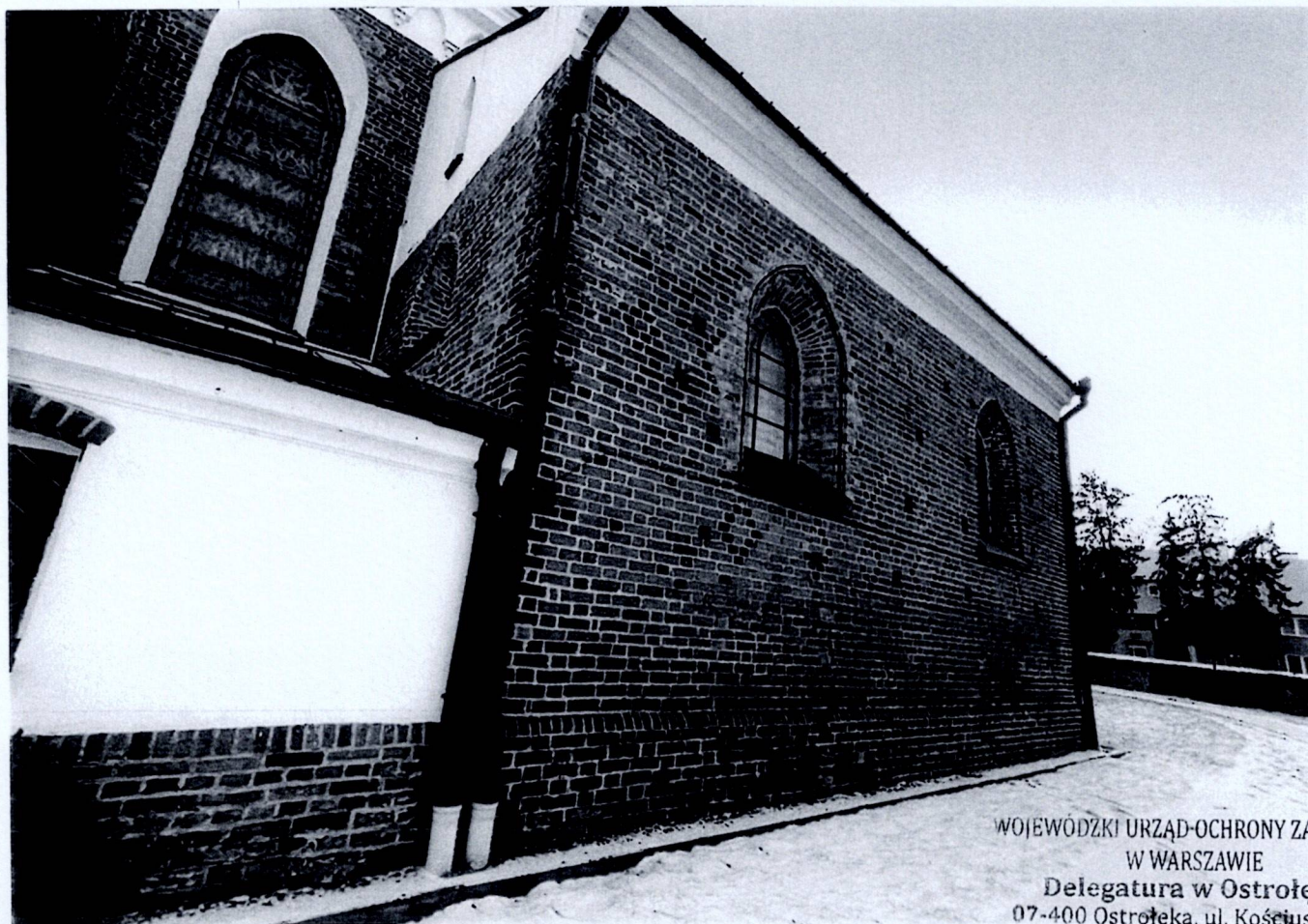
Fot. 5 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. półn-zach.

Fot. 6 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. półn

Fot. 7 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. pł

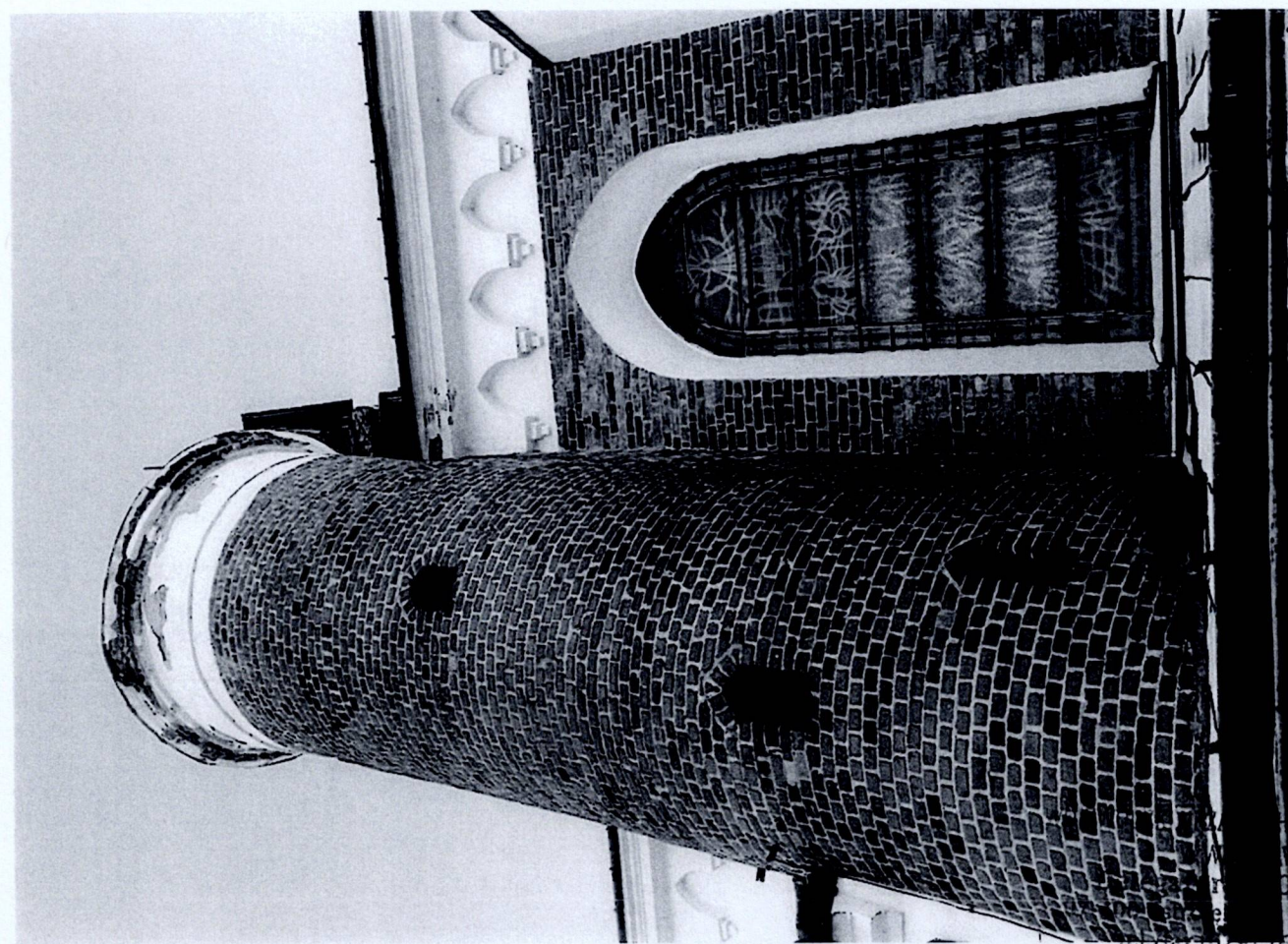

Fot. 8 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– widok od str. płu

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEK
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 1
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 10 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
 – widok od str. wsch.

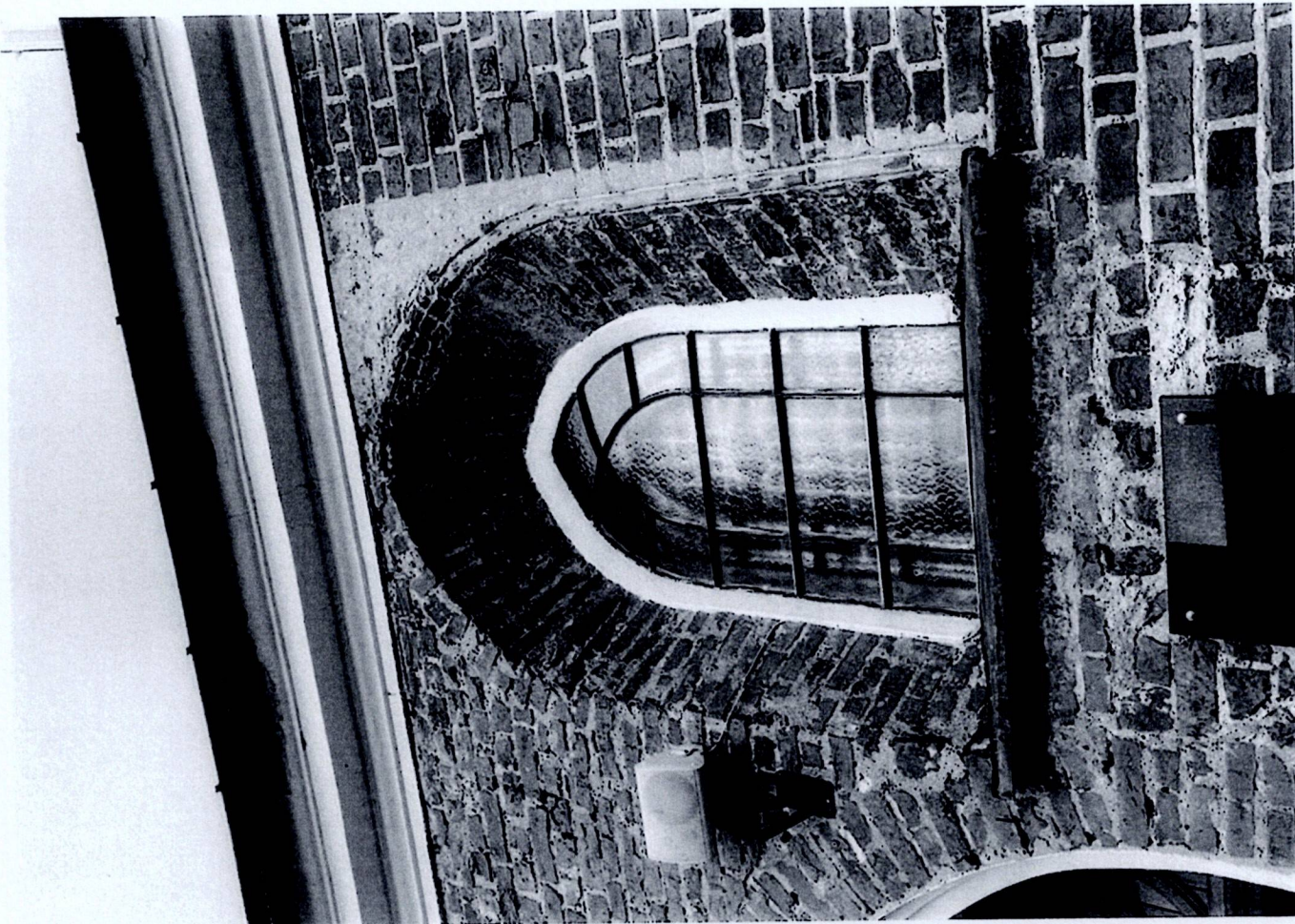

Fot. 9 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

RONY ZABYTKÓW
 IE
 strojące
 ościuszki 16

Fot. 11 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment ściany poł.

Fot. 12 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment ściany poł.

Fot. 13 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

Fot. 14 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

Fot. 15 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

Fot. 16 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

Fot. 17 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany zach.

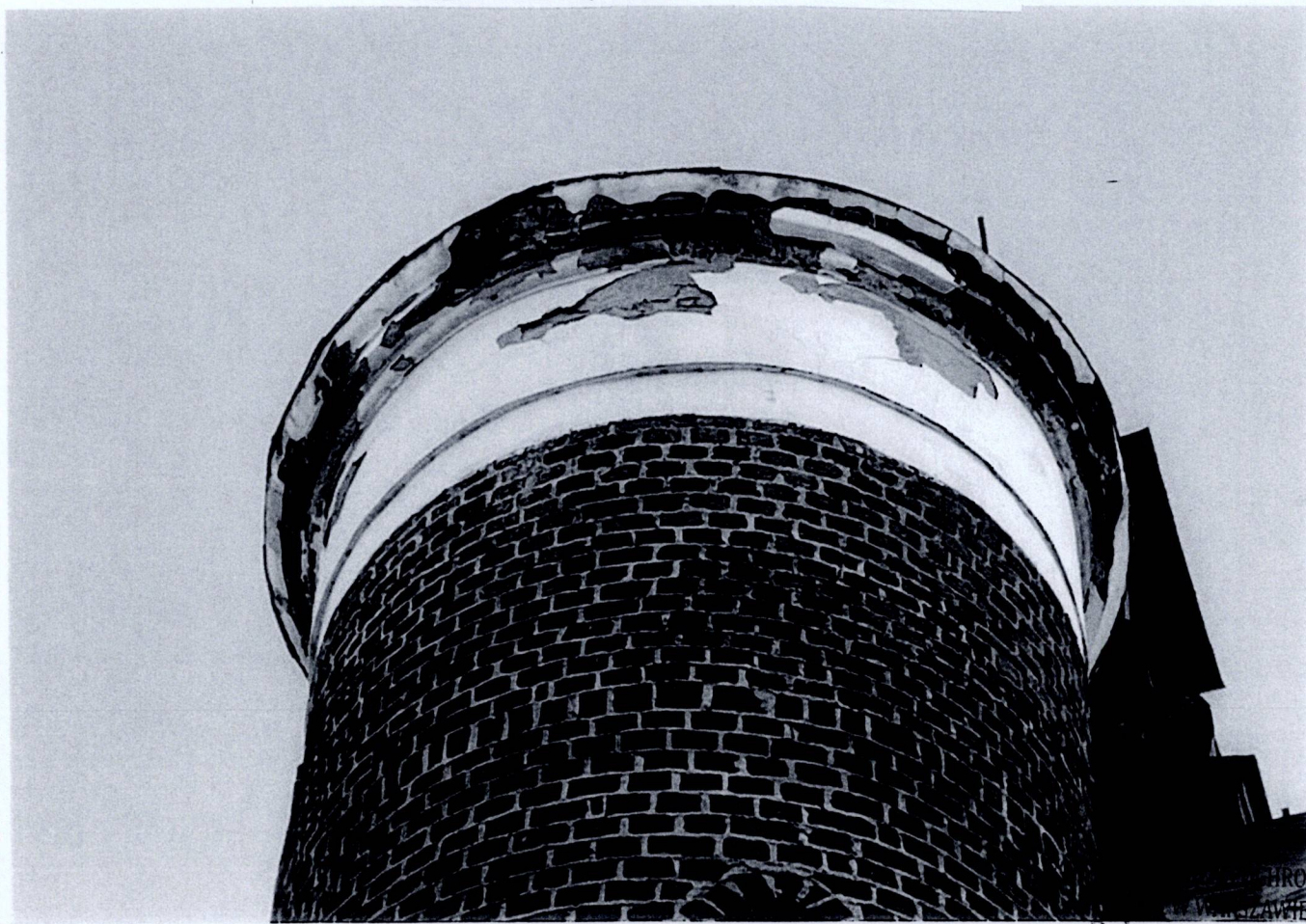

Fot. 18 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany zach.

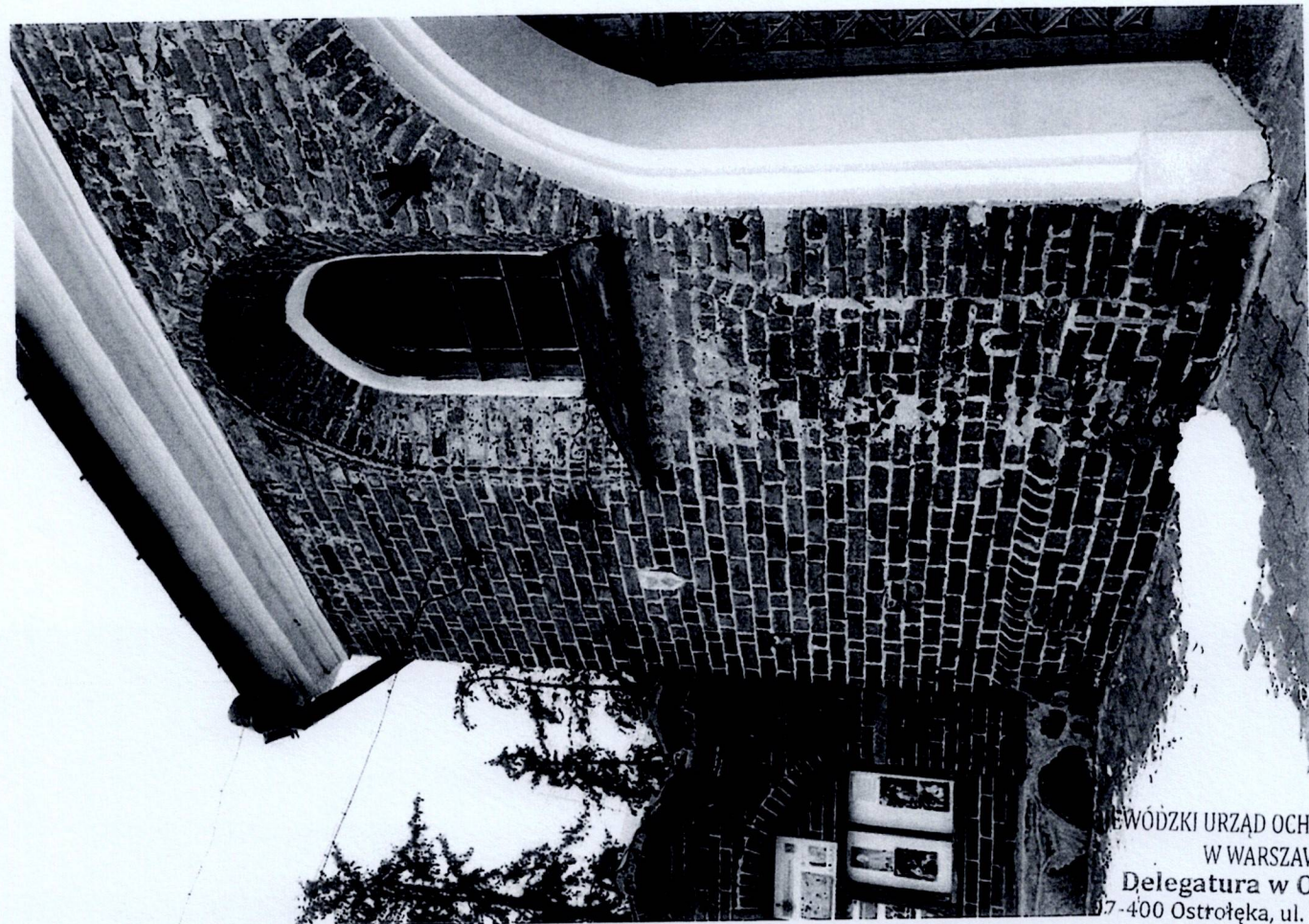
WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABY
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 19 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany zach.

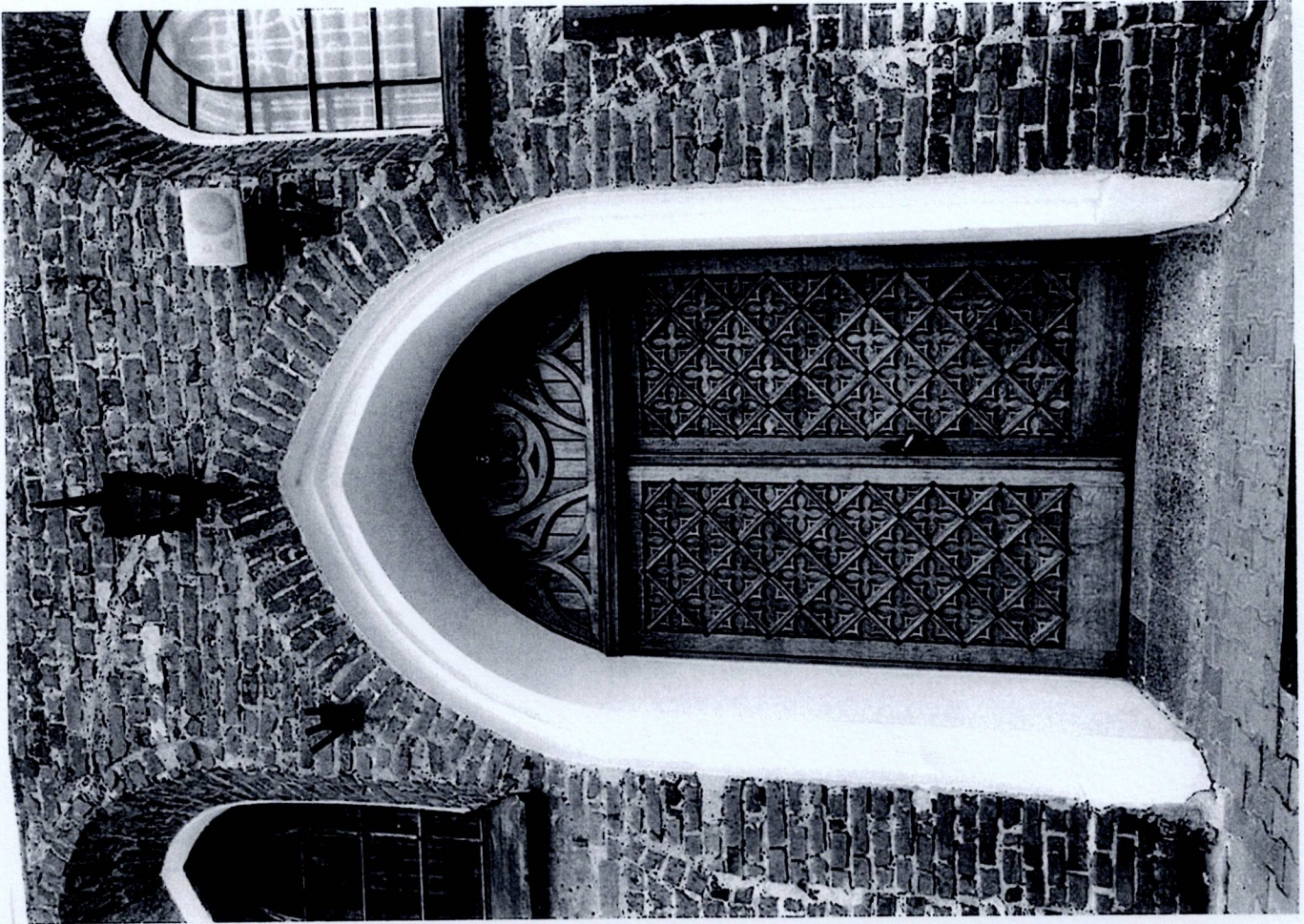

Fot. 20 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wieży

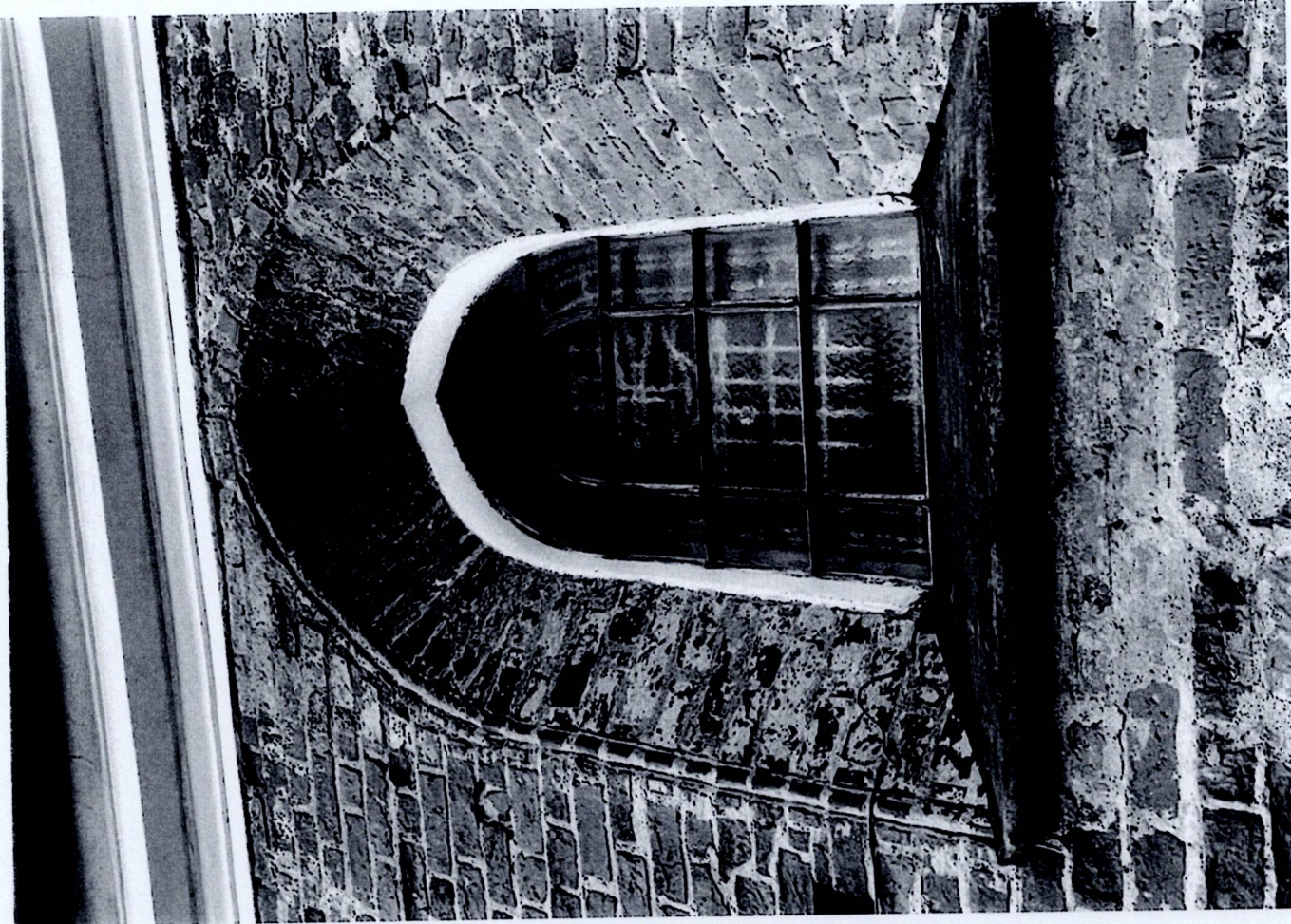

Fot. 21 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

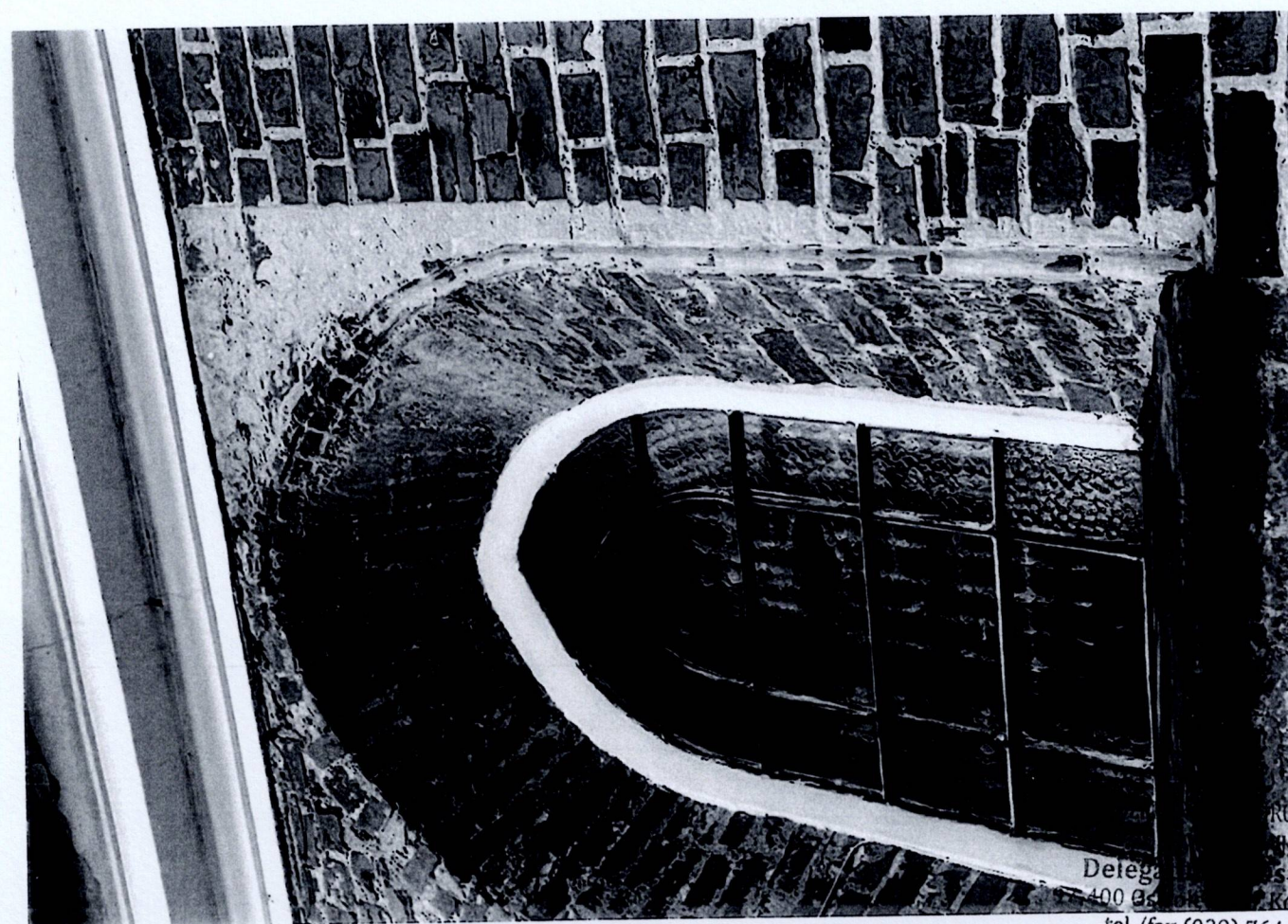
ŚWIĘTOKRZYSKI URZĄD OCHRONY PRAW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
ul. 7-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 22 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

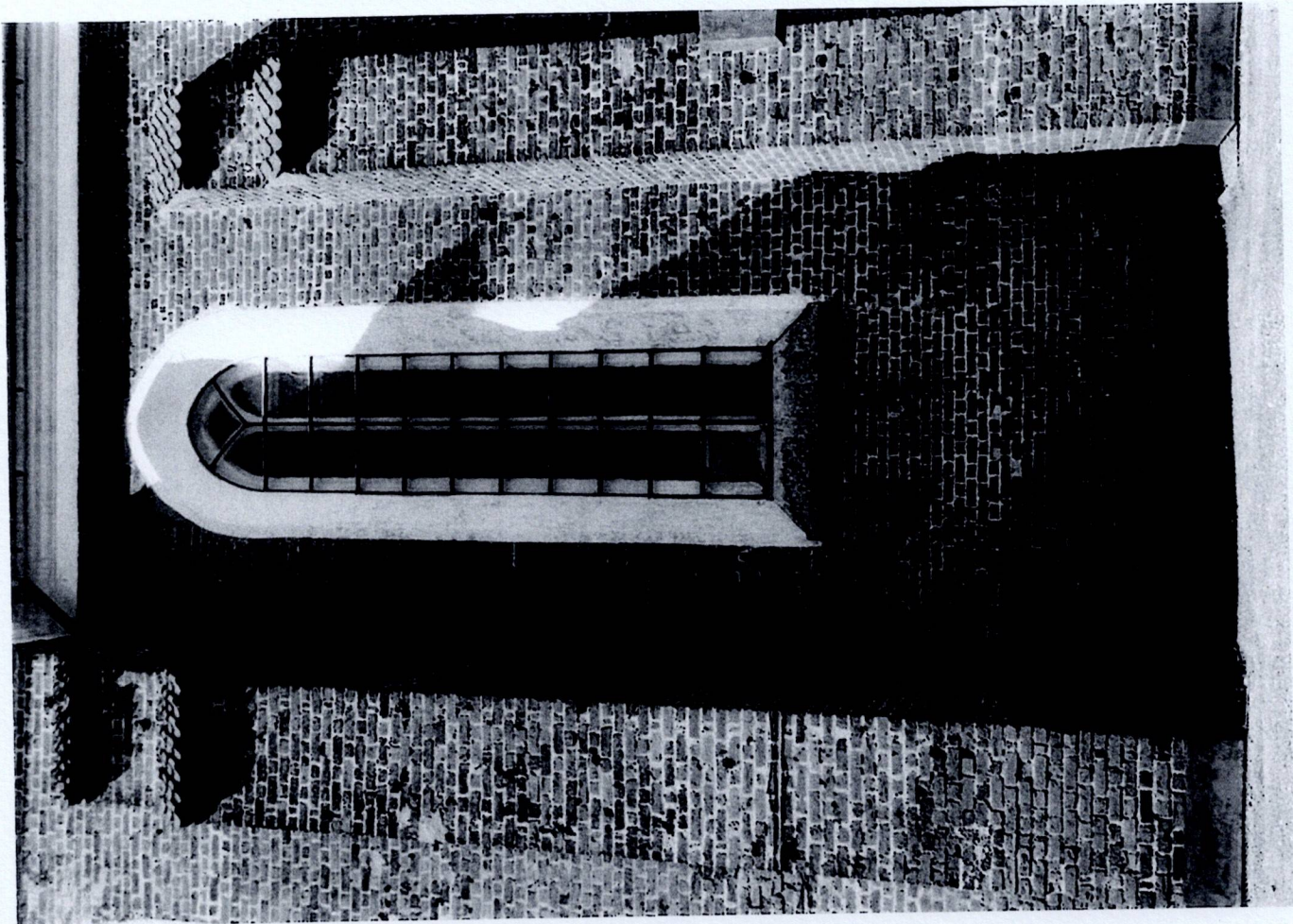

Fot. 24 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment ściany —

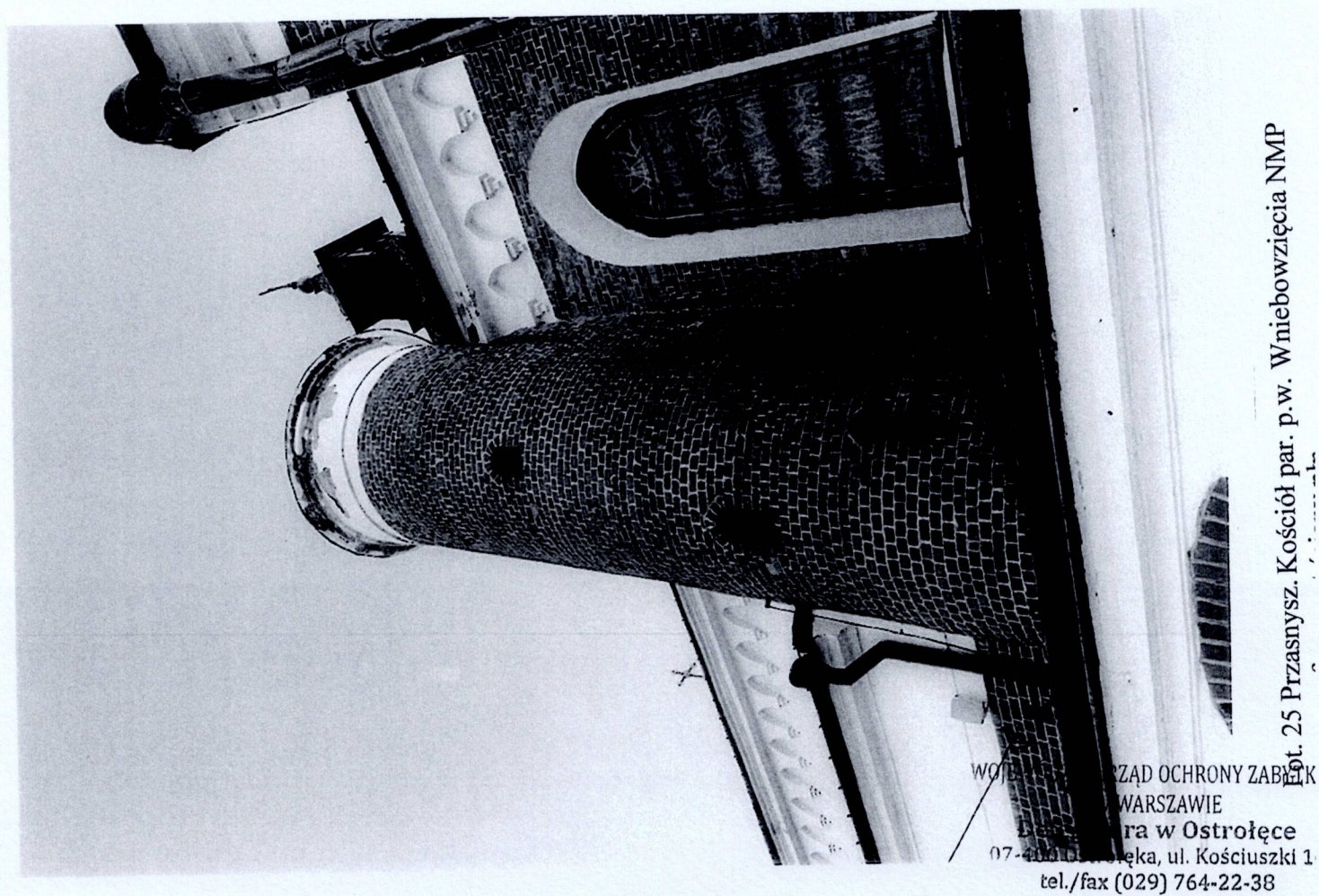

Fot. 23 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

Delegacja Zarządu
400 050 050
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 26 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

Fot. 25 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABŁOG
WARSZAWIE
Biuro Regionalne w Ostrołęce
07-400 0000 Ostrołęka, ul. Kościuszki 1
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 27 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– detal

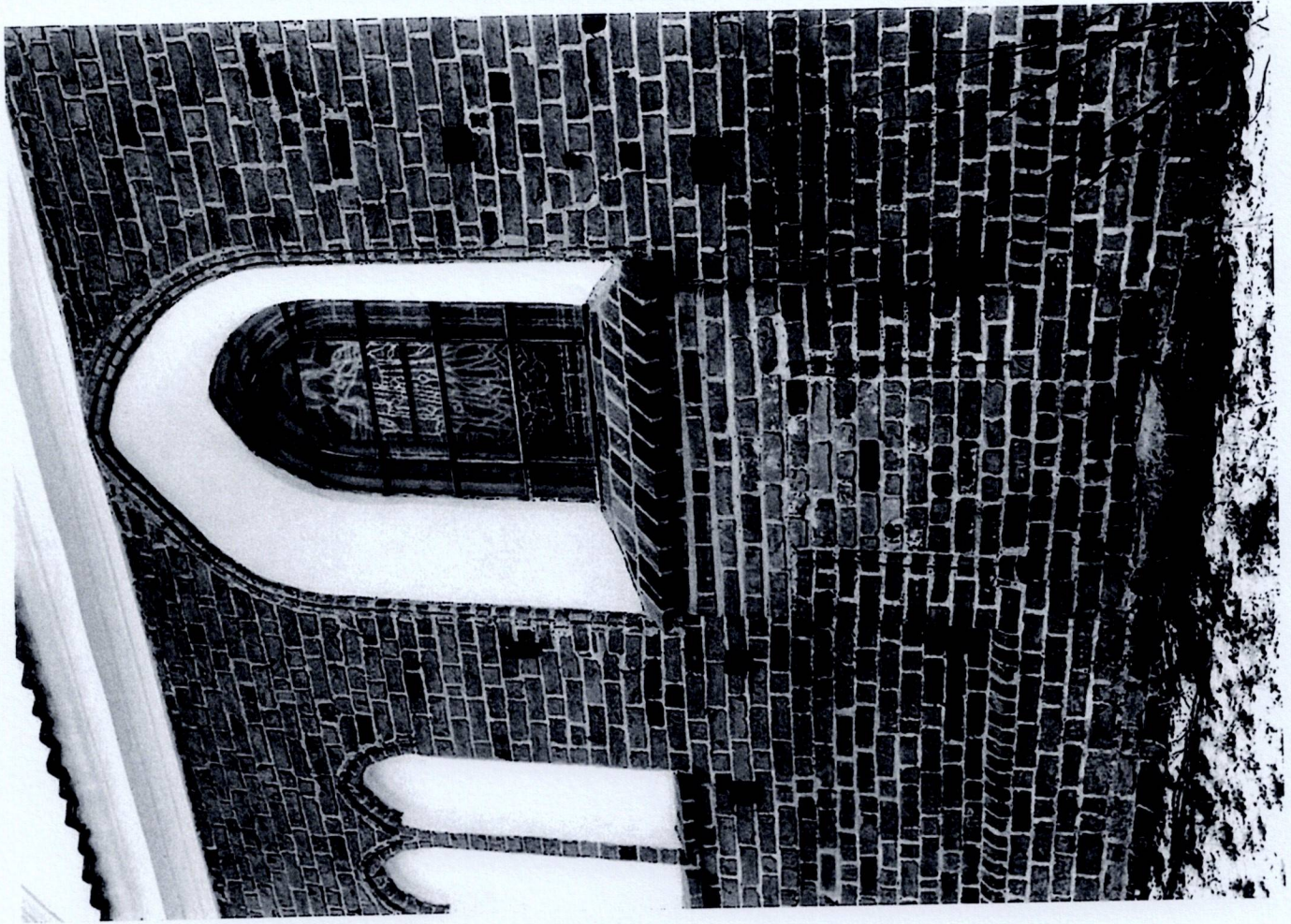

Fot. 28 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

WOJEWÓDZKI URZĄD OŚWIĘCONYCH ZAKŁADÓW
W WARSZAWIE

Delegatura w Ostrołęce

07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 30 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
fragment zmierzwionej ściany

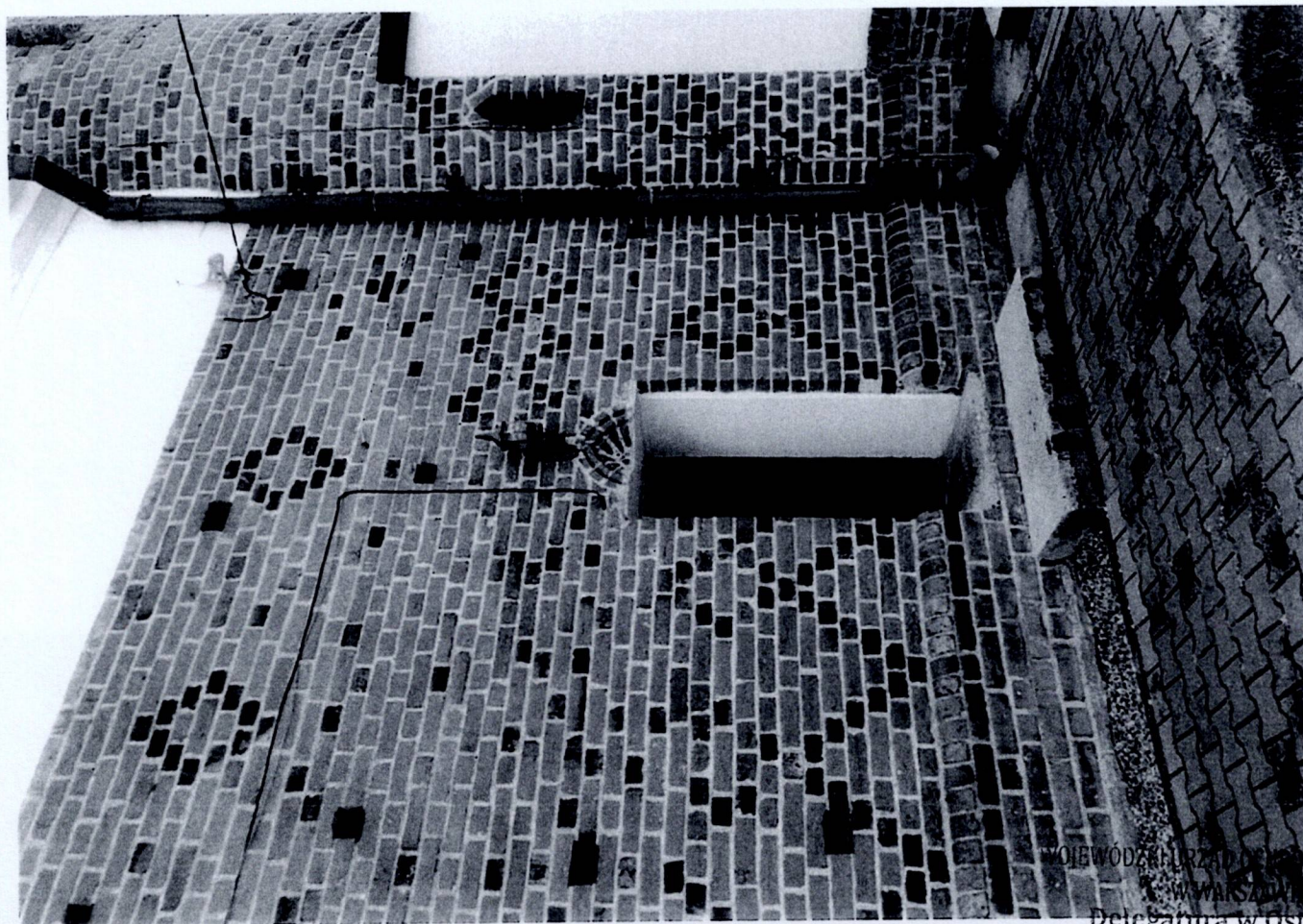

Fot. 29 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

WYDZIAŁ OCHRONY DZIEDZICTWA
KRAJOWE
Delegatura w Ostrołęce
67-200 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 32 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ścian

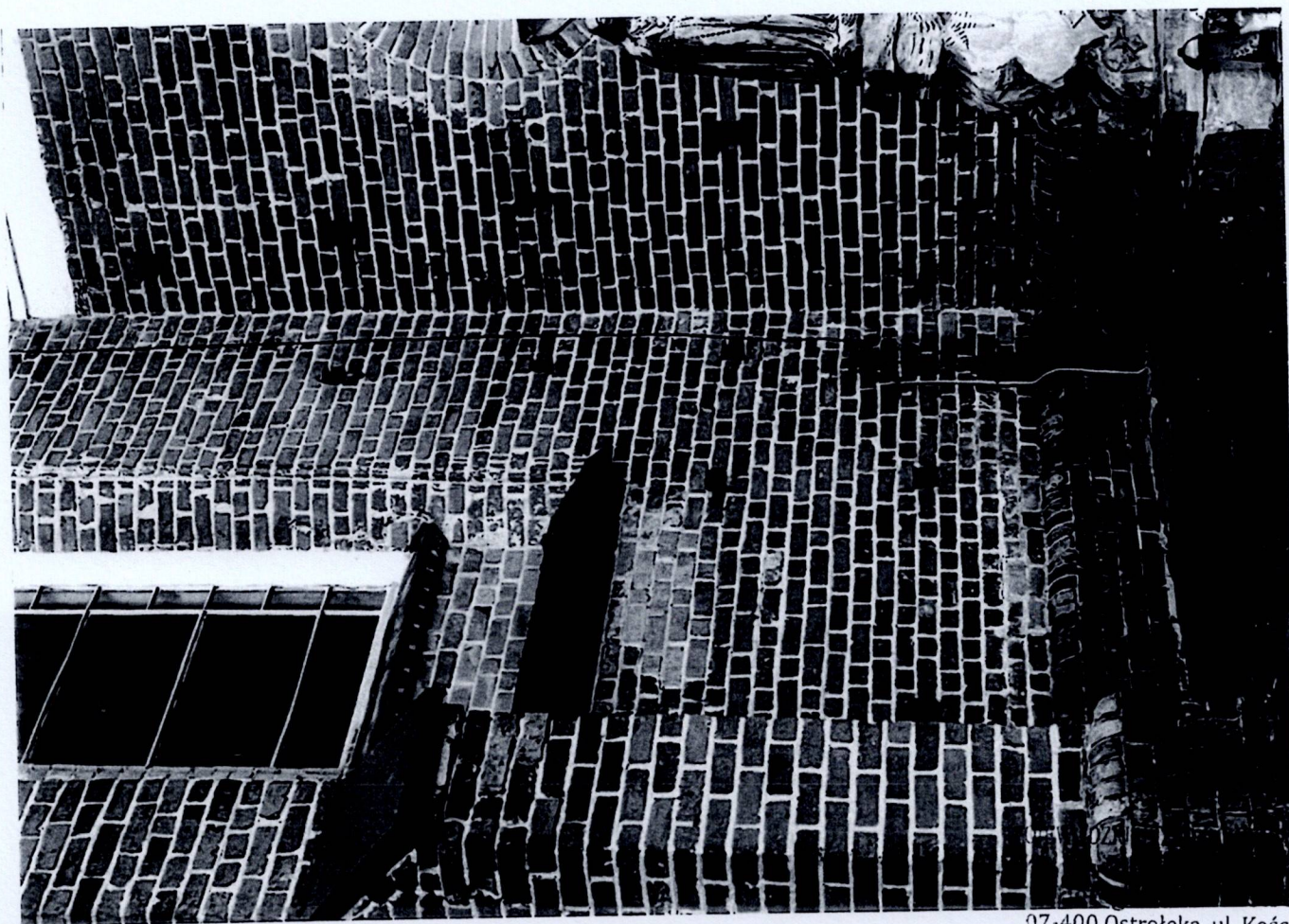
Fot. 31 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ścian

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
W WARSZAWIE

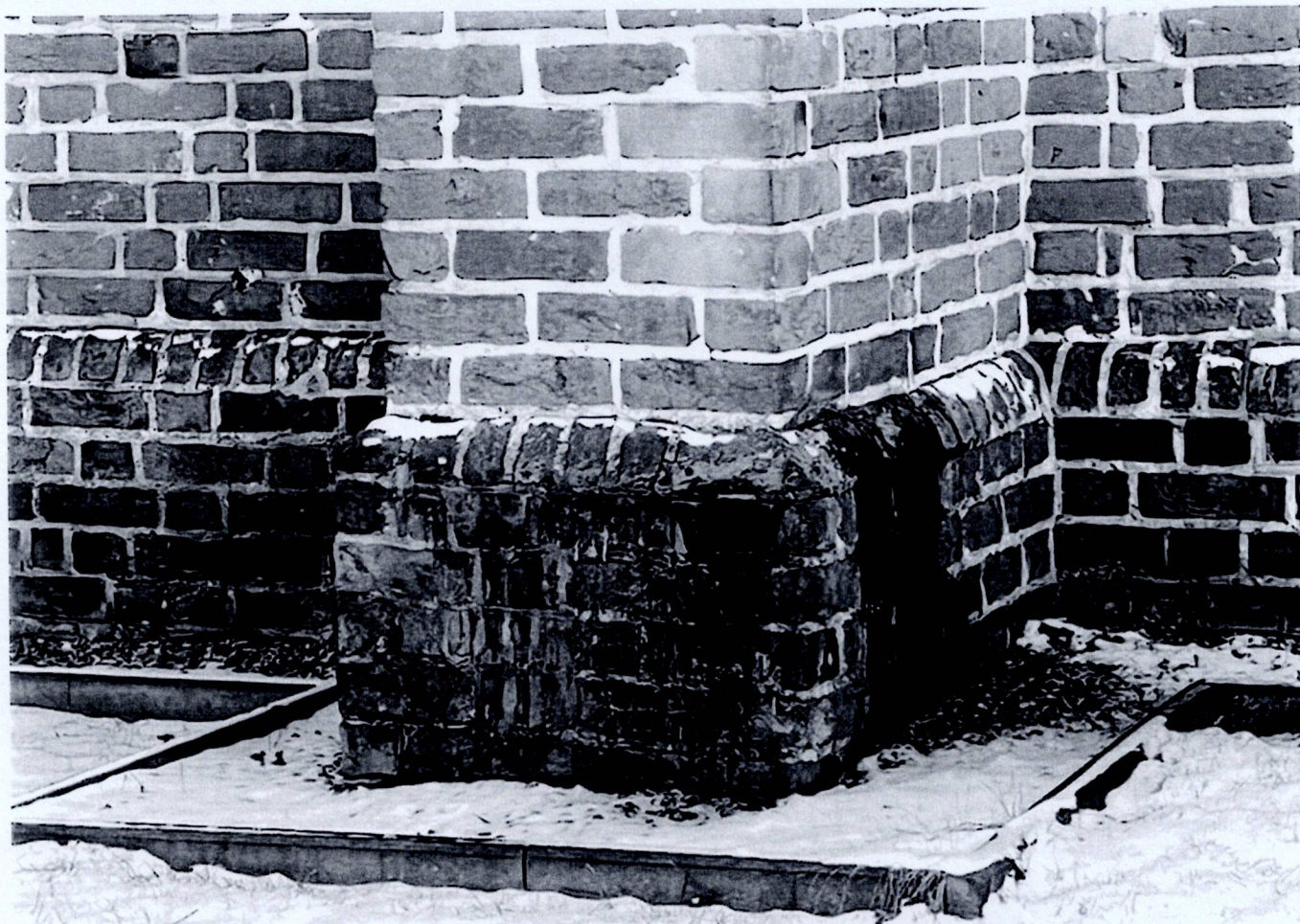
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 34 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment zniszczonej ściany

Fot. 33 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment zniszczonej ściany

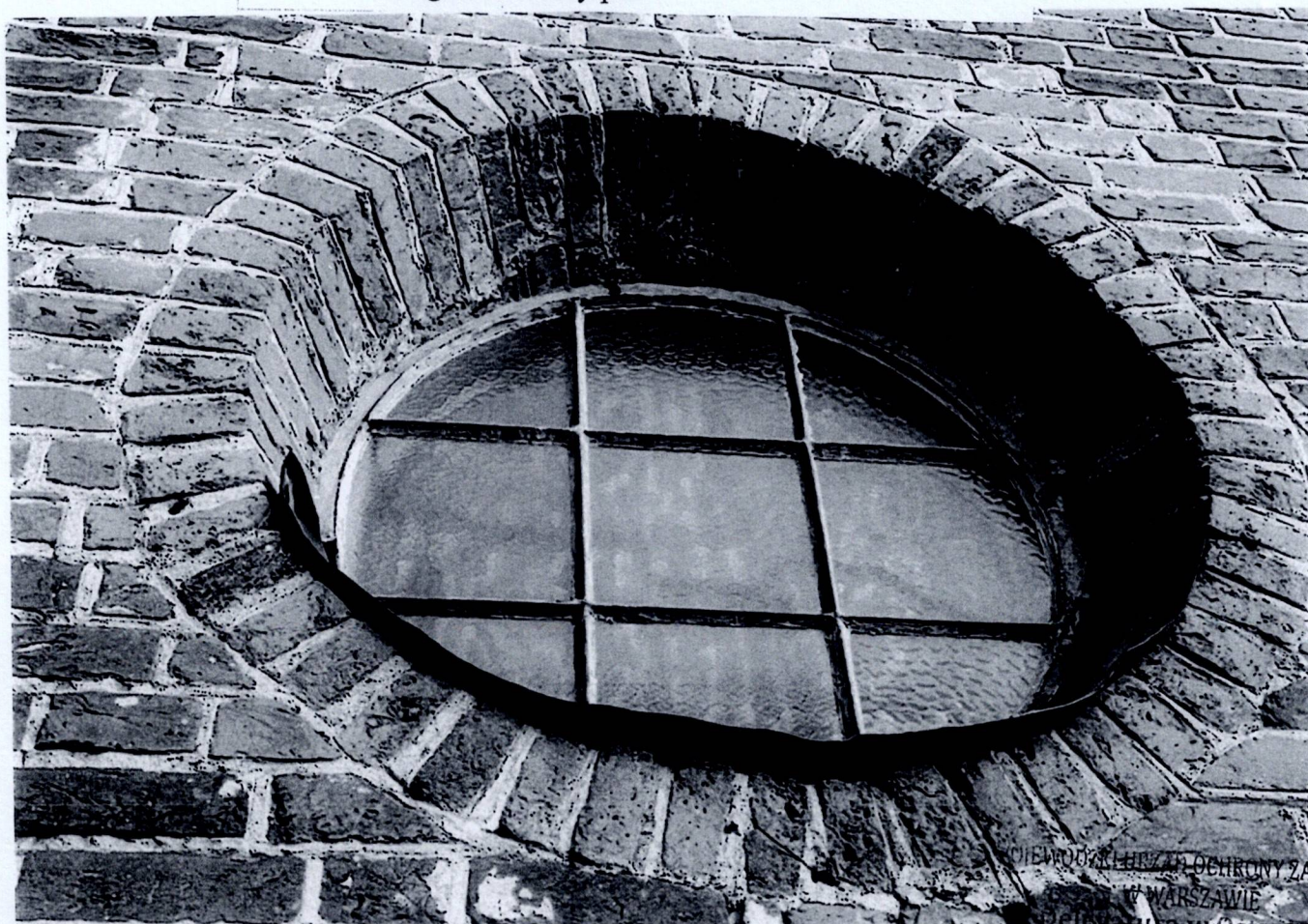
Fot. 35 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment cokołu

Fot. 36 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment cokołu

Fot. 37 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

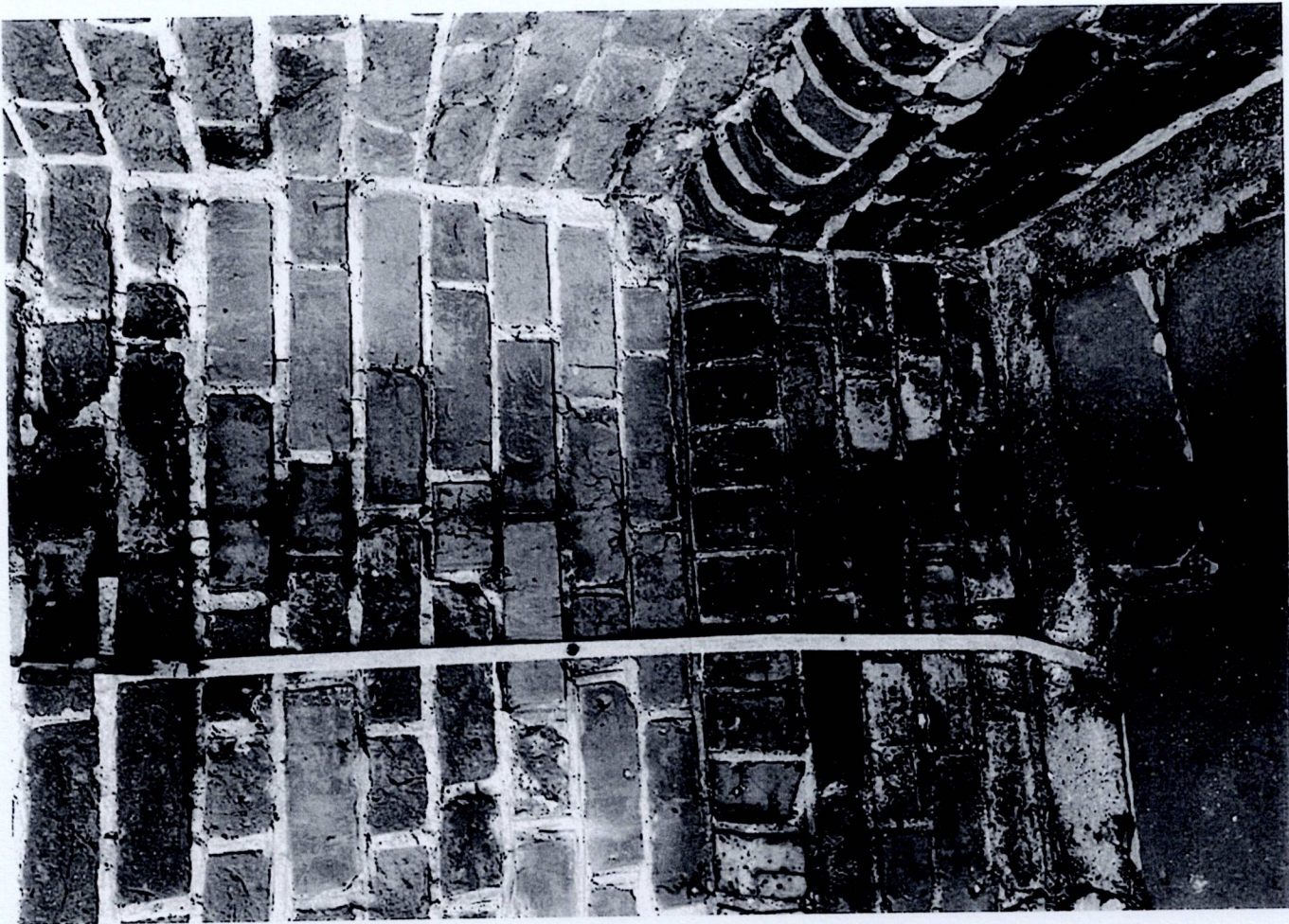

Fot. 38 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment ściany poł.

Fot. 39 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
W WARSZAWIE
Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 40 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment cokołu

Fot. 41 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wątku ceglano

Fot. 42 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wątku ceglano

ODZKI URZĄD OCHRONY PAMIĘCI
W WARSZAWIE
delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

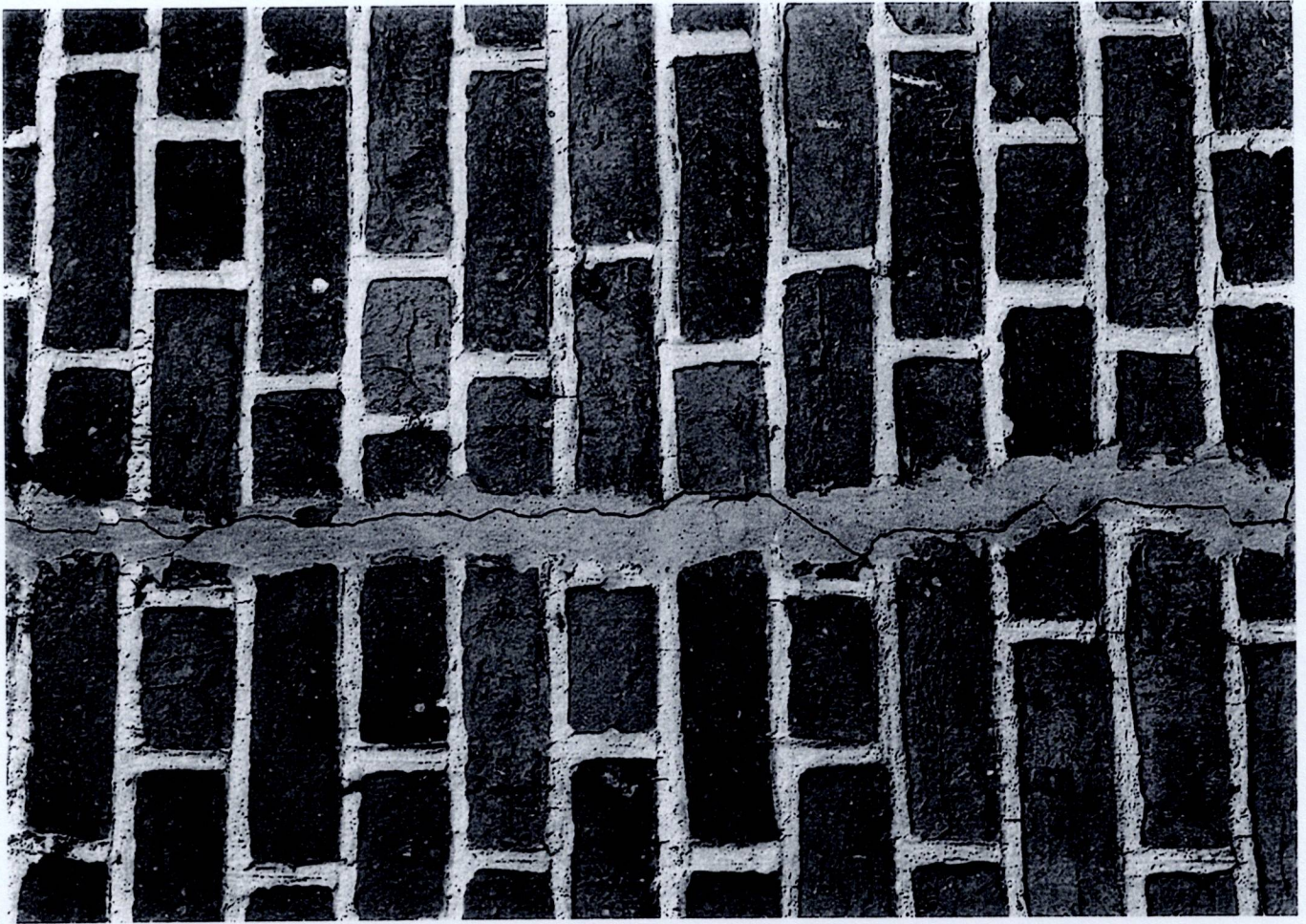

Fot. 44 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment wstępu ceglanoego

Fot. 43 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
— fragment wstępu ceglanoego

D OCHRONY ZABYTKÓW
RSZAWIE
w Ostrołęce
77-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki 16
tel./fax (029) 764-22-38

Fot. 46 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
fragment muru ceglano

Fot. 45 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP

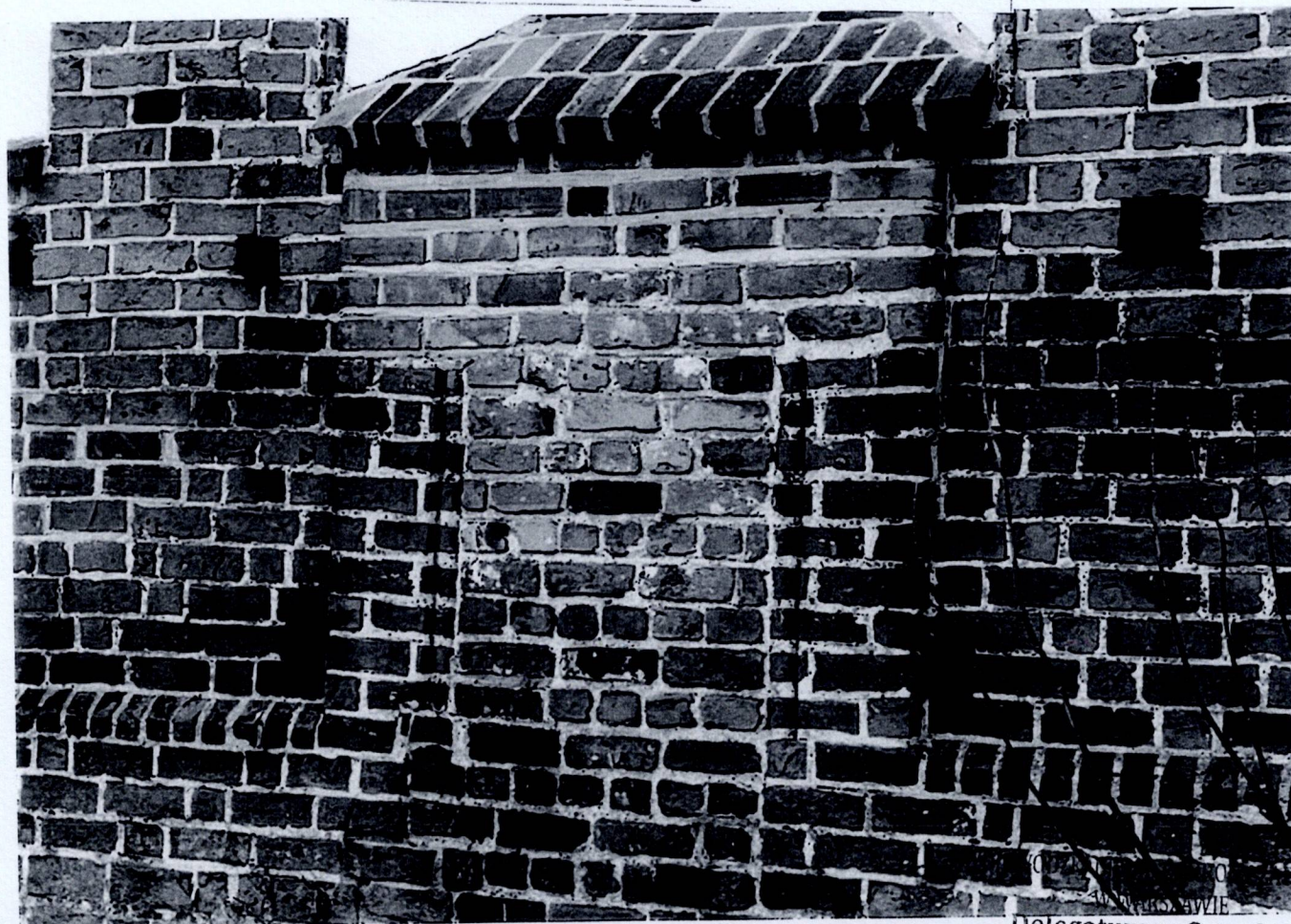
Fot. 48 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wtku ceglanego

Fot. 47 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wtku ceglanego

Fot. 49 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wążku ceglanego

Fot. 50 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wążku ceglanego

Delegatura w Ostrołęce
07-400 Ostrołęka, ul. Kościuszki
tel./fax (029) 764-22-38

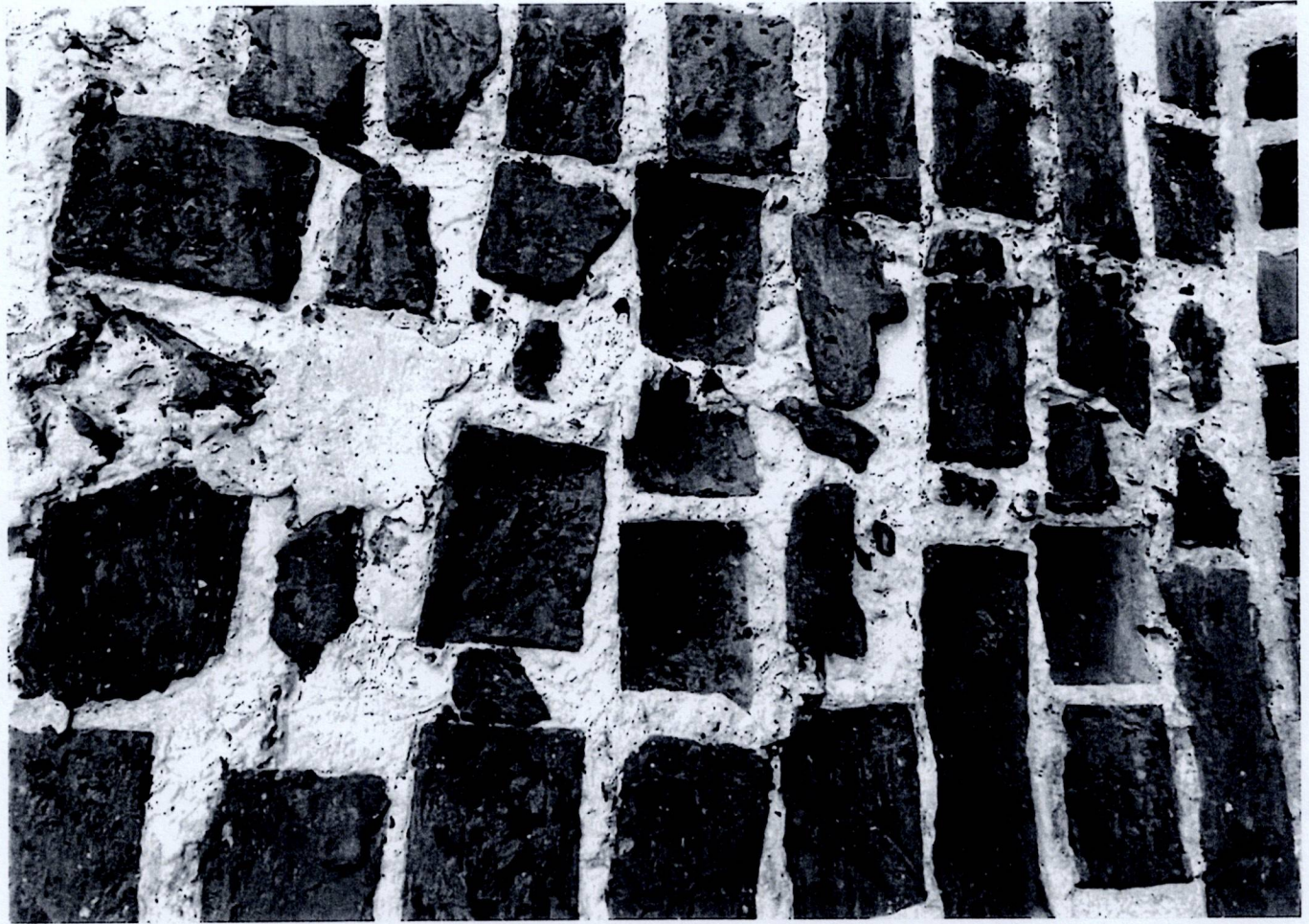
Fot. 51 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wstępu ceglanoego

Fot. 52 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wstępu ceglanoego

Fot. 53 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wstępu ceglanego

Fot. 54 Przasnysz. Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP
– fragment wstępu ceglanego